

SAVONIA

Tekniikka

Palopäällystön koulutus

OPINNÄYTETYÖ

KULTTUURIHISTORIALLISTI ARVOKKAAN KOHTEEN
TURVALLISUUS- JA PELASTUSSUUNNITELMAN LAADINTA

Roni Räsänen

5.5.2016

SAVONIA–AMMATTIKORKEAKOULU - TEKNIikka, KUOPIO

Koulutusohjelma

Palopäälystön koulutusohjelma

Tekijä

Roni Räsänen

Työn nimi

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen turvallisuus- ja pelastussuunnitelman laadinta

Työn laji

Opinnäytetyö

Päiväys

20.4.2016

Sivumäärä

49 + 46

Työn valvoja

vanhempi opettaja Timo Väisänen

Yrityksen yhdyshenkilö

Yritys

Tiivistelmä

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli luoda turvallisuus- ja pelastussuunnitelman laadintapohja kulttuurihistoriallisesti arvokkaisiin kohteisiin. Lisäksi tavoitteena oli perehtyä kulttuurihistoriallisesti arvokkaisiin kohteisiin, niiden erityispiirteisiin ja omatoimiseen varautumiseen onnettomuustilanteissa kirjallisuuden, haastattelujen sekä case-kohteiden kautta. Opinnäytetyö olikin pääosin toiminnallinen opinnäytetyö.

Opinnäytetyössä käsiteltiin yleisesti kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita ja niihin liittyvää lainsäädäntöä. Opinnäytetyö sisältää myös yleistä tietoa turvallisuus- ja pelastussuunnittelusta sekä sen lainsäädännöstä. Turvallisuus- ja pelastussuunnitelman laadinta on kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa kohteissa erityisen tärkeää, koska kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet ja niissä oleva esineistö voi olla hyvin ainutlaatuista sekä korvaamatonta.

Turvallisuus- ja pelastussuunnitelman laadintapohja sisältää normaalin turvallisuus- ja pelastussuunnitelman vaatimusten lisäksi asioita, jotka liittyvät kulttuurihistoriallisesti arvokkaisiin kohteisiin ja niiden esineistön pelastamiseen. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen turvallisuus- ja pelastussuunnitelmapohja on suunnattu kiinteistöistä vastaaville.

Avainsanat

kulttuurihistoria, pelastussuunnitelma, paloturvallisuus

Luottamuksellisuus

julkinen

SAVONIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree Programme

Fire Officer (Engineer)

Author

Roni Räsänen

Title of Project

Safety and Rescue planning for Buildings of Cultural and Historical Value

Type of Project

Final Project

Date

April 20, 2016

Pages

49 + 46

Academic Supervisor

Mr Timo Väisänen, Senior Teacher

Company Supervisor

Company

Abstract

The aim of this final project was to create a tool for drafting safety and rescue plans for buildings of cultural and historical value. Also, the aim was to become familiar with buildings of cultural and historical value, their characteristics and self-preparedness in emergency situations through literature, interviews and case-objects. This final project is mainly a functional project.

Buildings of cultural and historical value and the legislation concerning them are introduced on a general level in this final project. Also, general information about the safety and rescue planning and legislation concerning it is introduced. Creating safety and rescue plans for these objects is very important because the artifacts in these buildings of cultural and historical value can be quite unique and priceless.

The tool for drafting safety and rescue plans provides information required in safety and rescue plans for all buildings, and additionally, information related to buildings of cultural and historical value and rescuing of any possible artifacts. The safety of buildings of cultural and historical value and the tool for drafting safety and the rescue plans is aimed at property owners.

Keywords

Buildings of cultural and historical value, safety and rescue plan, fire safety

Confidentiality

public

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	KULTTUURIHISTORIAALLISESTI ARVOKAS KOHDE	8
2.1	Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden historia	8
2.2	Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen määritelmä	11
2.3	Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen suojelu	13
2.4	Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen turvallisuus	14
3	TURVALLISUUS- JA PELASTUSSUUNNITELMA	19
3.1	Pelastuslaki (379/2011)	19
3.2	Valtionneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011)	25
3.3	Turvallisuus- ja pelastussuunnitelman sisältö	28
3.4	Turvallisuus- ja pelastussuunnitelma kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa kohteissa	29
4	OPINNÄYTETYÖPROSESSIN KUVAUS	32
4.1	Rajaus ja sisällön määrittäminen	33
4.2	Työn ohjaaminen	34
4.3	Aikataulu	34
4.4	Case -kohteet	35
4.4.1	Porvoon tuomiokirkko	35
4.4.2	Karttulan vapaaseurakunta	41
5	TURVALLISUUS- JA PELASTUSSUUNNITELMAN LAADINTAPOHJA LYHYESTI	42
5.1	Käyttötarkoitus	42
5.2	Sisältö	42

5.2.1	Nimiösivu	42
5.2.2	Käyttöohjeet	43
5.2.3	Johdanto sekä yleiskuvaus	43
5.2.4	Vaarojen ja riskienarvioinnin johtopäätelmät	43
5.2.5	Yksityiskohtaiset turvallisuusjärjestelyt	44
5.2.6	Ohjeet	44
6	POHDINTA	45
	LÄHTEET	47
	LIITTEET	49

1 JOHDANTO

Omatoimisen varautumisen merkitys paloturvallisuudessa on kasvanut huomattavasti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Tärkeimpänä muutoksena voidaan pitää pelastuslain muutosta vuonna 2011. Uusimman pelastuslain (379/2011) tavoitteena oli parantaa yksittäisten ihmisten turvallisuutta, vähentää ja ennaltaehkäistä onnettomuuksia sekä onnettomuuden sattuessa pelastaa ihmiset ja rajoittaa onnettomuudesta syntyneitä seurauksia. Pelastuslain (379/2011) keskeisenä huomiona oli myös se, että jokaisella ihmisellä on varautumis- sekä toimintavelvollisuus.

Pelastuslaki (379/2011) vaati myös rakennuksen omistajilta toimenpiteitä, joilla rakennus pidettäisiin turvallisena käyttäjien sekä rakenteiden kannalta. Näitä toimenpiteitä ovat tilojen, laitteiden ja erilaisten välineiden jatkuva kunnossapito sekä huolto. Tällaiset omatoimisen varautumisen toimenpiteet kuten tilojen, laitteiden ja välineiden kunnossapito sekä toimintaohjeet onnettomuuksien varalta tulisikin kirjoittaa asiakirjaan nimeltä turvallisuus- ja pelastussuunnitelma.

Uusinta pelastuslakia (379/2011) myös muokattiin siihen suuntaan, että pelastusviranomaisen valvonnan tulee pohjautua riskien arviontiin. Riskeinä voidaan tällöin tarkastella henkeen, omaisuuteen, ympäristöön ja kulttuuriarvoihin kohdistuvia uhkia. Kulttuuriomaisuuden suojeleminen on otettu uutena asiana mukaan pelastuslakiin (379/2011) sekä valtioneuvoston asetukseen pelastustoimesta (407/2011). (Pelastuslaki 379/2011, 15 §.)

Vuonna 2011 kiinteistöt saivat vuoden aikaa tehdä turvallisuus- ja pelastussuunnitelmat, mikäli sellaista ei aikaisemmin ollut jo tehty. Jo laaditut, vanhempaan pelastuslakiin (468/2003) perustuvat pelastussuunnitelmat tuli puolestaan päivittää vastaamaan uutta lakia kahden vuoden kuluessa lain voimaan astumisesta. Moni kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen omistaja olikin siinä tilanteessa, että hänen tuli laatia turvallisuus- ja pelastussuunnitelma kiinteistöön ensimmäistä kertaa.

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kiinteistön paloturvallisuus eroaa normaalista paloturvallisuudesta erityisesti siinä, että ihmisen suojelun ja pelastamisen lisäksi pyritään suojelemaan ja pelastamaan myös kiinteistö ja sen ainutlaatuinen esineistö. Näin on todettu myös Museoviraston laatimassa esitteessä. Esitteessä todetaan myös, että kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennus on ainutlaatuinen kokonaisuus, jonka arvo ei ole mitenkään rahassa mitattavissa, siksi tulipalon aiheuttamat tuhot ovat tällaisessa kiinteistössä korvaamattomia. Tämän takia kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kiinteistöjen onnettomuuksien ennaltaehkäisy on erittäin tärkeää. Rakenteiden ohella kiinteät kalusteet ja arvokas irtaimisto on huomioitava erittäin tarkasti näissä kiinteistöissä. (Museovirasto 2003, 2-3.)

Opinnäytetyön tekemisen aikana Ylivieskan kirkko tuhoutui täysin 26. maaliskuuta 2016 tuhopolton seurauksena. Tämän tapahtuman seurauksena opinnäytetyön aihe on todella ajankohtainen. Ennen tulipaloa työn tarpeellisuutta selvitettiin jo kysymällä Museoviraston sekä Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön henkilöstöltä mielipiteitä. Karttulan vapaaseurakunnan yhteydenottopyyntö myös vahvisti työn tarpeellisuutta. Työmuoto oli toiminnallinen opinnäytetyö. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaista kohteista kerättään tietoa tutustumalla kirjallisuuteen, haastatteluilla sekä case-kohteilla.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on luoda turvallisuus- ja pelastussuunnitelman laadintapohja kulttuurihistoriallisesti arvokkaisiin kohteisiin. Kyselyn perusteella monen kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen pelastussuunnitelmat ovat puutteellisia ja niiden laatimisessa on ollut ongelmia.

Laadintapohja tehdään helpottamaan kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden pelastussuunnitelman laadintatyötä. Valmiiksi laaditun pelastussuunnitelman on tarkoitus helpottaa kohteen omistajaa sekä pelastuslaitosta pelastustoiminnassa sekä kulttuuriomaisuuden säilyttämisessä onnettomuuden aikana. Toivon mukaan laadintapohjaa voidaan jatkossa hyödyntää myös muuallakin.

2 KULTTUURIHISTORIALLISTESTI ARVOKAS KOHDE

2.1 Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden historia

Haagin vuoden 1954 yleissopimus on Unescon yleiskokouksen hyväksymä humanitaarinen sopimus, jonka tavoitteena on kulttuuriomaisuuden suojeleminen aseellisten selkkausten sattuessa. Tämä sopimus edellyttää, että kaikki osapuolet varautuvat kulttuuriomaisuuden suojeeluun jo rauhan aikana, tekevät sopimusta tunnetuksi kansalaisten ja viranomaisten parissa sekä tiedottavat muita sopimusosapuolia omista varautumistoimistaan ja lainsäädännöstään. Haagin sopimuksen lähtökohtana on ajatus, että yksittäisten kansakuntien kulttuuriomaisuuden tuhoutuminen ei ole pelkästään kansallinen menetys, vaan se koskee koko ihmiskunnan kulttuuria. Vaikka sopimus on jo osittain vanhentunut, se on edelleen täysin ajankohtainen asiakirja, joka on muodostunut osaksi kansainvälistä oikeutta. Suomi ratifioi eli hyväksyi, vahvisti ja saattoi voimaan yleissopimuksen ja siihen liittyvän pöytäkirjan vuonna 1994. (Opetusministeriö 2007, 10.)

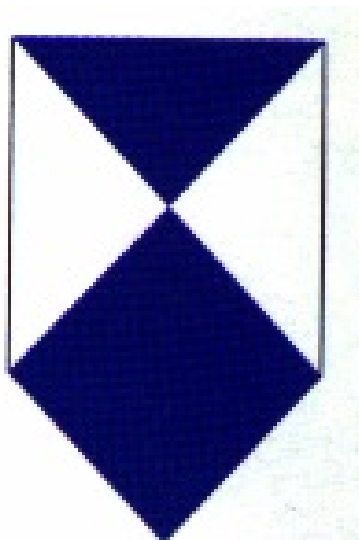
Haagin yleissopimus 1954 pyrkii siihen, että aseellisen konfliktin aikana sotivat osapuolet pidättäytyvät hyökkäyksistä kulttuuriomaisuutta kohtaan sekä samalla rauhoittavat kulttuuriomaisuudeksi katsotut kohteet sellaiselta omalta sotilaalliselta toiminnalta, joka vaurioittaisi kohteita tai oikeuttaisi jollain tavalla vastapuolen vihamieliset teot. Siksi sopimus edellyttää, että kaikki sopimusosapuolet varautuvat jo rauhan aikana kulttuuriomaisuuden suojeeluun sekä tekevät sopimuksen sisältöä tunnetuksi kansalaistensa. (Opetusministeriö 2007, 12.)

Suomessa on valmisteltu Museoviraston johdolla sopimuksen toteuttamisen edellyttämää viranomaisverkostoa sekä kartoitettu alustavasti maassamme olevaa merkittävää kulttuuriomaisuutta. Lisäksi Suomessa on tehty esitys kuudesta erityissuojeltavasta kulttuuriomaisuuskohteesta. Jatkossa Suomessa tavoitteena on vahvistaa yleiseen suojeeluun tuleva kulttuuriomaisuus, laatia ohjeita sen hoitamiseksi ja suojelemiseksi sekä kehittää suojele- ja valistustoimintaa. Kuvassa 1 on esitetty

Kansainvälinen Sininen Kilpi -tunnus, jota käytetään Haagin yleissopimuksen mukaan suojeltavan kulttuuriomaisuuden merkinnässä. (Opetusministeriö 2007, 13.)

Haagin yleissopimuksessa kulttuuriomaisuuden turvaamisella tarkoitetaan kaikkia sellaisia toimenpiteitä, joilla pyritään suojaamaan kulttuuriomaisuutta aseellisen selkkauksen vaikutusten varalta. Toinen lisäpöytäkirja täsmentää näitä toimenpiteitä ja luettelee esimerkinomaisesti omaisuusluetteloiden tekemisen, hätätoimenpiteet rakenteiden sortumisen ja tulipalojen varalta sekä evakuointien valmistelut. Lisäksi toinen lisäpöytäkirja velvoittaa ryhtymään toimenpiteisiin jo rauhan aikana. Tämä on linjassa perinteisen suomalaisen varautumisajattelun kanssa, jonka lähtökohtana on varsin laajamittainen normaalioloissa tehty suunnittelu- ja valmistelutyö sekä turvallisuushkien kokonaisvaltainen hallinta. (Opetusministeriö 2007, 21.)

Haagin yleissopimuksen mukaan suojeltavaksi kulttuuriomaisuudeksi katsotaan sellainen irtain ja kiinteä omaisuus, jolla on huomattava merkitys kansojen kulttuuriperinnölle. Tällaista omaisuutta voivat olla tieteelliset kirjasto- ja arkistokokoelmat, tieteelliset kokoelmat, museokokoelmat, rakennukset ja rakennetut alueet sekä muinaisjäännökset. Lisäksi yleissopimus suojaa suojatiloja, joihin on sijoitettu mainittua irtainta kulttuuriomaisuutta. Haagin yleissopimus ei valitettavasti määrittele tarkemmin huomattavan merkityksen käsitettä, vaan jättää jokaiselle jäsenvaltiolle vapauden itse määritellä suojeltava omaisuus omien arvostustensa ja lainsäädäntönsä mukaan. (Opetusministeriö 2007, 13.)

KUVA 1. Kansainvälinen Sininen Kilpi -tunnus, jota suojeltavan kulttuuriomaisuuden merkinnässä (Rakennusperinto)

Kulttuurihistoria linkittyy Suomessa läheisesti rakennussuojelun historiaan. Suomalaisen rakennussuojelun historia ulottuu ainakin 1800-luvulle. Ensimmäisiä suojelukohteita Suomessa olivat linnat ja keskiaikaiset kirkot, kuten kuvassa 2 esitetty Tyrvään Pyhän Olavin kirkko. Nykyaikainen rakennussuojelu alkoi muotoutua 1960-luvulla, jolloin alettiin ottaa huomioon myös aluekokonaisuudet ja uudempi arkkitehtuuri. Vasta 1970-luvulla vanhan rakennuskannan säilyttämisen ja kerroksellisen ympäristön arvot nousivat laajempaan tietoisuuteen lähinnä Vilhelm Helander ja Mikael Sundmanin teoksen ”Kenen Helsinki” ansiosta. (Kivilaakso 2010, 3 - 4.)

Nykyisin verrattain nuoriakin kohteita voidaan katsoa niin merkittäviksi kulttuurihistoriasta kertoviksi elementeiksi, että niitä tulee suojella. Arvioiden mukaan Suomessa on tavalla tai toisella suojeltu jopa noin 50 000 rakennusta, mutta varsinaisen rakennussuojelulain nojalla näistä oli vuoteen 2011 mennessä suojeltu vain vajaat kolmesataa. Suurin osa suojelukohteista on suojeltu rakennuskaavoilla. (Kivilaakso 2010, 3- 4.)

KUVA 2. Tyrvään Pyhän Olavin kirkko (Pyhaolavi.fi 2016)

2.2 Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen määritelmä

Suomen rakennuskanta on verrattain nuorta. Vain noin viisi prosenttia rakennuksista on rakennettu ennen vuotta 1920. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen arvo ei määrydy rakennuksen iän perusteella. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennuksen määritelmä ei myöskään ole kokonaan kohteen iästä riippuvainen. Määritelmä ei ole niin yksiselitteinen kuin voisi kuvitella. Usein kulttuurihistoriallisesti arvokkaista kohteista käytetään myös tässä työssä aiemmin mainittuja nimiä, kuten suojelukohde tai historiallinen rakennus.

Tässä opinnäytetyössä käytetään kuitenkin termiä kulttuurihistoriallisesti arvokas kohde. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaalla kohteella tarkoitetaan tässä yhteydessä rakennusta tai rakennusryhmää, jonka kulttuurihistoriallinen arvo on todettu ja tunnustettu riippumatta rakennusten iästä. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaalla kohteella tarkoitetaan myös nimenomaan suojeltuja ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita, jotka ovat pelastussuunnitelma velvollisia pelastuslain

(379/2011) mukaan. Kulttuurihistoriallisesti arvokas kohde terminä on myös operatiivisella pelastustoiminnan puolella eniten käytetty termi. (Museovirasto 2003, 3.)

Pelastuslain (379/2011) sekä valtioneuvoston asetuksen pelastustoimesta (407/2011) mukaan kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita ovat

1. *valtakunnallisesti merkittävät kohteet*
2. *erillisellä päätöksellä suojellut rakennukset*
3. *toimivaltaisten viranomaisten alueellisten ja paikallisten erityispiirteiden nojalla merkittäväksi määrittelemät rakennukset.*

Pelastuslaki (379/2011) tai valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011) ei kuitenkaan määrittele tarkemmin, mikä on valtakunnallisesti merkittävä kohde, tai mitkä päätökset koskevat rakennuksen suojelua (Pelastuslaki 379/2011, 14 ja 15 §). Kulttuurihistoriallisesti arvokas kohde voi olla myös tavallinen rakennus, joka sisältää kulttuurihistoriallisesti arvokasta esineistöä. Tätä esineistöä kutsutaan kulttuuriomaisuudeksi.

Opetusministeriön julkaisun (2007) mukaan kulttuuriomaisuudella tarkoitetaan seuraavaa:

1. *irtainta tai kiinteää omaisuutta, jolla on huomattava merkitys kansojen kulttuuriperinnölle. Tällä tarkoitetaan rakennustaiteellisia, taiteellisia tai historiallisia muistomerkkejä, muinaisjäännöksiä, taideteoksia, käsikirjoituksia, kirkkoja ja muita esineitä.*
2. *rakennuksia, joiden pääasiallisena tarkoituksena on kohdassa 1. määritellyn irtaimen kulttuuriomaisuuden säilyttäminen tai näytteillä pitäminen, kuten museoita, suuria kirjastoja, arkistoja ja muita suojia.*

3. keskuksia, jotka sisältävät huomattavan suuren määrän kohdissa 1. ja 2. mainittua kulttuuriomaisuutta.

2.3 Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen suojelu

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaita rakennuksia on mahdollista suojella monin eri tavoin. Maankäyttö ja rakennuslain (132/1999) nojalla on määritelty ja suojeltu määrällisesti eniten suojelukohteita Suomessa. Joissain tapauksissa rakennus on määritelty kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi rakennuslailla (60/85) tai asetuksella valtion omistamien rakennusten suojelusta (480/85). Kuitenkin kaikki ennen vuotta 1917 rakennetut kirkolliset rakennukset ovat automaattisesti suojeltuja kirkkolailla (1054/93). Rakennuksen suojelu näissä tapauksissa kohdistuu myös sen kiinteään sisustukseen, siihen liittyviin maalauksiin ja taideteoksiin sekä piha-alueeseen. (Kirkkojen paloturvallisuus.)

Nyt on myös vireillä viidenkymmenen nuoremman kirkon suojeluprosessi. Kirkot on rakennettu 1917- 1970 vuosina. Ortodoksisesta kirkosta annetun lain (985/2006) mukaan ennen vuotta 1917 rakennetut kirkot ovat suojelunalaisia ja lisäksi nuorempia kirkkoja ja rukoushuoneita voidaan suojella erillispäätöksin. Muinaismuistolaki (295/63) taas rauhoittaa kiinteät muinaisjäännökset. (Museovirasto 2003, 3.)

Suojelupäätöksessä määritellään mihin, suojelu kiinteistössä kohdistuu (julkisivut, kiinteä sisustus sekä ympäristö). Käytännössä suojelu tarkoittaa, että rakennus on säilytettävä suojelun edellyttämässä kunnossa ja siinä tehtävät korjaukset sekä muut muutokset on tehtävä rakennuksen kulttuurihistoriaa kunnioittaen ja vaarantamatta. (Kivilaakso 2010, 4.)

Museovirasto on tehnyt inventoinnin, joka on valtioneuvoston päätöksellä 22.12.2009 otettu maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaksi inventoinniksi rakennetun kulttuuriympäristön osalta 1.1.2010 alkaen. Tähän valtakunnalliseen inventointiin valitut kohteet antavat alueellisesti, ajallisesti ja kohdetyypeittäin monipuolisen

kokonaiskuvan maamme rakennetun ympäristön historiasta ja kehityksestä. (Museovirasto RKY.)

Suomessa kulttuurihistoriallisesti tai muusta syystä merkittäviksi määritetyistä eli arvotetuista kohteista vain pientä osaa koskee suojelupäätös. Suojeltujen kohteiden lista ei siten ole kattava merkittävyyttä osoittava luettelo (Museovirasto ja ympäristöministeriön muistio 2010, 5).

2.4 Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen turvallisuus

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen paloturvallisuus eroaa lähtökohtaisesti siinä, että ihmisten suojelun ja pelastamisen lisäksi pyritään suojelemaan ja pelastamaan myös rakennus sekä siellä oleva arvokas ja harvinainen esineistö. Kulttuurihistoriallisesti arvokas kohde on ainutlaatuinen kokonaisuus, jonka arvoa ei voi mitata rahassa. Tämän vuoksi tulipalon aiheuttamat tuhot ovat korvaamattomia tämän kaltaisissa tapauksissa. Tästä syystä onnettomuuksien ennaltaehkäisyyn tärkeys nousee entistä suurempaan rooliin kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa kohteissa. (Museovirasto. 2003, 4.)

Palosuojaustason määrittämisessä korostuu kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden erilaisuus. Rakennusten koko, muoto ja rakennusmateriaali vaihtelevat (Richard). Tästä syystä sama palosuojaustaso ei sovi kaikkiin rakennuksiin. Palosuojaustason määrittämiseen on otettava huomioon kulttuurihistoriallisen arvon lisäksi kohteen rakennusaine, sijainti ja etäisyys palokunnasta. Suojaustason määrittäminen kulttuurihistoriallisesti arvokkaisiin kohteisiin on tehtävä yhdessä palovakuutuksen myöntäneen vakuutusyhtiön kanssa. (Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö. 2007, 5.)

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen paloturvallisuutta mietittäessä on kiinnitettävä huomiota vanhojen rakenteiden ja pintamateriaalien säilyttämiseen mahdollisimman koskemattomina. Esimerkiksi korjaustöitä tehtäessä tai paloturvallisuutta parannettaessa on pyrittävä löytämään mahdollisimman hyvä hyötysuhde kulttuurihistoriallisesti arvokkaaseen rakenteeseen kohdistuvien

menetyksen sekä niiden avulla saavutettavan paremman paloturvallisuustason välille. (Museovirasto 2003, 5.)

Esimerkiksi palo-osastoivat ovet voivat rikkoa pahasti kulttuurihistoriallisesti arvokkaan tilan kokonaisuuden, standardipalo-ovet eivät sovi kohteen tyyliin. Valkoinen paloilmaisin vahvasti koristemaalatussa kattopinnassa tuhoaa paitsi esteettisen kokonaisuuden, myös suoraan pintaan kiinnitettynä rikkoo fyysisesti arvokasta maalaus pintaa. (Museovirasto 2003, 5.)

Kysyin eräältä paloilmoitinliikkeeltä asiasta ja sain seuraavalaisen vastauksen: ”Ilmaisimia löytyy erivärisinä, mutta monesti kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa kohteissa käytetään näytteenottojärjestelmää. Itse putki viedään piilossa esimerkiksi välikatossa ja siitä tuodaan itse tilaan vain ohut kapillaariputki, joka imee ilmaa kyseisestä tilasta.” (Toimitusjohtaja Harri Korpela, haastattelu. 16.3.2016). Monessa kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa kohteissa on tehtävä tämän kaltaisia kompromisseja paremman paloturvallisuuden takia.

Myös sprinklerijärjestelmät voivat koitua hankaliksi. Sprinklerijärjestelmät ovat tehokkaita palon rajoittajia, mutta kulttuurihistoriallisesti arvokkaassa kohteessa on aina arvioitava ensin, millainen järjestelmä on sopivin tai edes mahdollinen. Rakennuksen sisätiloissa voi olla arvokkaita vesiliukoisia maalipintoja tai tiloissa oleva esineistö ei kestä vettä ollenkaan, jolloin ei tavanomaista sprinklerijärjestelmää voida edes harkita käytettäväksi. Tällöin vaihtoehtona voi olla korkeapainesprinkleri, jossa pieni määrä vettä purkautuu tilaan sumuna. (Ferrari 2006, 11- 15.)

On myös mietittävä toimintamalleja väärän hälytyksen ja vesivahingon kannalta. Esimerkiksi Ylivieskan tuoreessa kirkkopalossa sprinklerijärjestelmä oli huonosti suunniteltu kiinteistöön soveltuvaksi, koska sprinkleri oli palokunnan vedensyötön varassa. Onnettomuustilanteessa ei sprinklerin syöttöliittimille kuitenkaan päästy tulipalon kovan kuumuuden takia. Kiinteistössä olisi ollut hyvä olla kunnan vesiverkkoon kytketty sprinkleri, joka olisi voinut rajoittaa tulipaloa jo varhaisessa vaiheessa.

Pelastuslaitoksen on otettava sammutus- ja pelastustyössään huomioon kohteen kulttuurihistorialliset erityispiirteet ja arvo. Tulipalo on pyrittävä sammuttamaan aiheuttamatta lisätuhoja esimerkiksi liiallisella sammutusveden käytöllä. Hyvä tapa ohjeistaa pelastustoimintaa tulipalon sattuessa on tutustuttaa Pelastuslaitos kohteisiin. Tutustumisen yhteydessä on myös helppo järjestää esimerkiksi poistumisharjoitus tai harjoitella kohteessa toimintaa tulipalotilanteen aikana. Samalla on myös syytä tutustua kohteen pelastussuunnitelmaan. Kohteiden turvallisuus- ja pelastussuunnitelmassa olisi hyvä olla mietittynä asioita, mitä tulipalon sattuessa rakennuksesta pelastetaan ja mihin palon leviäminen olisi syytä estää sekä missä paikoissa sammutustyöltä vaaditaan erityistä varovaisuutta. (Museovirasto 2003, 14.)

Yleisesti ottaen irtaimen kulttuuriomaisuuden kokoelmia voidaan pitää haavoittuvimpina, ja niiden vaurioitumisen tai tuhoutumisen seurauksena menetettävät arvot ovat pääsääntöisesti korvaamattomia. Kokoelmat edellyttävät myös kontrolloituja säilytysolosuhteita, joiden osalta valon, lämpötilan ja kosteuden säätelyllä on ratkaiseva merkitys esineiden säilyvyydelle. Tämä lisää niiden haavoittuvuutta eriasteisissa häiriötilanteissa, joissa energian saanti tai kiinteistötekniisten laitteistojen huoltovarmuus ovat uhattuna. Kokoelmien haavoittuvuutta lisää myös niiden laajuus, minkä vuoksi niiden evakuoinnit tai siirrot eivät ole käytännössä mahdollisia. (Opetusministeriö 2007, 17.)

Rakennukset, rakennusryhmät ja muinaisjäännökset ovat pääsääntöisesti rakenteellisesti kestävämpiä kuin esineet tai asiakirjat ja mahdollisten vahinkojen jälkeen myös osin ennallistettavissa. Rakennettujen alueiden arvo on yleensä kokonaisuudessa, jolloin yksittäisen rakennuksen vaurioituminen tai tuhoutuminen ei välttämättä heikennä huomattavasti kokonaisuuden arvoa (Artim, 5). Tämä on kuitenkin tapauskohtaista ja yksittäisiin monumentteihin liittyy pääsääntöisesti korvaamattomien arvojen ja autenttisuuden menettämisen riski (Opetusministeriö 2007, 17).

Normaalioloissa kohteen sijainti esimerkiksi liikenneväylien, satamien, teollisuuslaitosten tai ydinlaitoksen läheisyydessä saattaa nostaa onnettomuusriskiä. Vastaavasti kohteen syrjäinen sijainti voi sekin olla riskitekijä ja altistaa kohteen

esimerkiksi vahingonteoille. Poikkeusoloissa kohteen ympäristön käyttö sotilaallisiin tarkoituksiin lisää asevaikutusten uhkaa samoin kohteen sijoittuminen lähelle yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen kannalta tärkeitä laitteita, laitoksia tai rakenteita. (Opetusministeriö 2007, 17.)

Haagin yleissopimuksen toisessa lisäpöytäkirjassa on lueteltu omaisuusluetteloiden tekeminen, hätätoimenpiteet rakenteiden sortumisen sekä tulipalojen varalta sekä evakuointien valmistelu. Tämä toinen lisäpöytäkirja velvoittaa kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita ryhtymään toimenpiteisiin jo rauhan aikana. Tähän perustuu suomalainen varautumisajattelu, jonka pohjana on laajamittainen normaalioloissa tehty turvallisuussuunnittelu ja valmistelutyö sekä turvallisuusuuhkien hallinta. (Opetusministeriö 2007, 20.)

Vaikka Haagin yleissopimus koskee vain aseellisia selkkauksia, tulisi poikkeusolojen turvaamistoimenpiteiden perustua normaaliolojen turvallisuussuunnitteluun. Onkin perusteltua lähestyä kulttuuriomaisuuden turvaamista kokonaisvaltaisesti siten, että yksillä suunnitelmilla voidaan turvata kulttuuriomaisuutta kaikissa turvallisuustilanteissa, liittyipä niihin aseellisen konfliktin uhka tai ei. (Opetusministeriö 2007, 21.)

Kulttuuriomaisuuden ja siihen kohdistuvien uhkien monimuotoisuuden takia turvaamiskeinot joudutaan sovittamaan kohteen mukaan. Kulttuuriomaisuuden turvaamiseen tulisi varautua kohdekohtaisin riskianalyysin siten, että kaikkiin ennakoitavissa oleviin uhkiin on varauduttu riittävästi. Yleisenä tavoitteena tulisi olla uhkien eliminointi mahdollisimman pitkälle etukäteen, mutta milloin tämä ei ole mahdollista, varautua uhkien torjuntaan riittävin toimenpitein. (Opetusministeriö 2007, 22.)

Kohdekohtaiset turvallisuus- ja pelastussuunnitelmat ja pelastuslaitoksen kohdekortit ja niissä sovitut tai ohjeistetut toimintataktiikat muodostavat pelastustoimien perustan. Normaaliolojen onnettomuuksien ja vahinkotilanteiden torjunta sekä niistä selviytyminen edellyttävät hyvää valmiutta. Tilanteen kehittyminen voi olla hyvin nopeaa ja jättää vähän aikaa päätöksenteolle. Tällöin on ensiarvoisen tärkeää, että

kulttuuriomaisuudesta vastaava henkilöstö tuntee olemassa olevat suunnitelmat ja osaa toimia niiden mukaisesti. Vastaavasti erilaisten materiaali- ja tilavarausten tulee olla kunnossa, jotta esimerkiksi esineistöä voidaan suojata tai siirtää turvaan väistötiloihin lyhyellä varoitusaajalla. Kuvassa 3 on kuvattu Tyrvään Pyhän Olavin kirkkoa tuhopolton jälkeen. Kirkko on kuitenkin jälleen rakennettu. (Opetusministeriö 2007, 23.)

KUVA 3. Tyrvään Pyhän Olavin kirkon tuhopoltto v. 1997 (Napsu 2016)

3 TURVALLISUUS- JA PELASTUSSUUNNITELMA

3.1 Pelastuslaki (379/2011)

Yksi pelastuslain (379/2011) tavoitteista oli, että palotarkastuksia sekä muita turvallisuutta edistäviä toimia kohdennettaisiin entistä paremmin riskikohteisiin ja turvallisuutta parantavan tekniikan käyttöä lisättäisiin. Valvonnan tulee pohjautua riskienarviointiin. Sen tulee olla myös laadukasta, säännöllistä ja tehokasta. Lain tavoitteina oli myös parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Riskeinä voidaan tällöin tarkastella henkeen, omaisuuteen, ympäristöön ja kulttuuriarvoihin kohdistuvia uhkia. Kulttuuriomaisuuden suojeleminen tulikin uutena asiana pelastuslakiin sekä valtionneuvoston asetukseen pelastustoimesta (407/2011). Pelastussuunnittelua ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden omistajia koskee nimenomaan pelastuslain luku 3 Toiminnanharjoittajan sekä rakennuksen omistajan ja haltijan velvollisuudet.

Pelastuslain (379/2011) tärkein pykälä onnettomuuksien ennaltaehkäisyyn sekä varautumisen kannalta on pelastuslain 9 §. Pelastuslain 9 § mukaan rakennuksen omistajalla ja haltijalla sekä toiminnan harjoittajalla on huolehtimisvelvoite oman kiinteistönsä paloturvallisuuteen. Tähän pykälään pelastussuunnittelu sekä omatoiminen varautuminen myös pohjimmiltaan perustuvat. Pykälän mukaan pelastustoiminnan on oltava onnettomuuden sattuessa mahdollista. Tämä tarkoittaa kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden kohdalla sitä, että kohteen on oltava sellaisessa kunnossa, että pelastustoiminta eli ihmisten ja tässä tapauksessa myös esineistön pelastaminen on mahdollista. (Pelastuslaki 379/2011, 9 §.)

Pykälän 9 § sisältö pelastuslaissa (379/2011):

9 § - Rakennusten palo- ja poistumisturvallisuus

Rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan on osaltaan huolehdittava siitä, että rakennus, rakennelma ja sen ympäristö pidetään sellaisessa kunnossa, että:

- 1) tulipalon syttymisen, tahallisen sytyttämisen sekä leviämisen vaara on vähäinen;*
- 2) rakennuksessa olevat henkilöt pystyvät tulipalossa tai muussa äkillisessä vaaratilanteessa poistumaan rakennuksesta tai heidät voidaan pelastaa muulla tavoin;*
- 3) pelastustoiminta on tulipalon tai muun onnettomuuden sattuessa mahdollista;*
- 4) pelastushenkilöstön turvallisuus on otettu huomioon.*

Seuraava pelastuslain (379/2011) pykälä 10 § koskee rakennuksien uloskäytäviä. Pelastuslain 10 § pitää sisällään rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan huolehtimisvelvollisuuden rakennuksen kulkureittien ja uloskäytävien kunnossapidosta. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa kohteissa kulkureittien sekä uloskäytävien kunnossapitoon tulee kiinnittää normaalia enemmän huomiota, jotta ihmisten sekä esineistön pelastaminen on onnettomuustilanteessa mahdollista.

Pykälän 10 § sisältö pelastuslaissa (379/2011):

10 § - Rakennusten uloskäytävät

Rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan on osaltaan huolehdittava siitä, että uloskäytävät ja kulkureitit niille pidetään kulkukelpoisina ja esteettöminä ja muutenkin sellaisessa kunnossa, että niitä voidaan käyttää turvallisesti ja tehokkaasti.

Uloskäytävillä sekä ullakoiden, kellarien ja varastojen kulkureiteillä ei saa säilyttää tavaraa.

Uloskäytävät ja kulkureitit niille tulee tarvittaessa merkitä ja valaista asianmukaisesti. Merkitsemisestä ja valaisemisesta voidaan antaa tarkempia säännöksiä sisäasiainministeriön asetuksella.

Pelastuslain (379/2011) 11 § koskee kiinteistöjen pelastustietä. Pelastussuunnitelmissa sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa kohteissa pelastustiet tulee ottaa huomioon, jotta hälytysajoneuvot pääsevät kohteeseen mahdollisimman nopeasti ja kulttuurihistoriallisesti arvokas omaisuus voidaan pelastaa mahdollisimman nopeasti.

Pykälän 11 § sisältö pelastuslaissa (379/2011):

11 § - Kiinteistöjen pelastustiet

Kiinteistön omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan on osaltaan huolehdittava siitä, että hälytysajoneuvoille tarkoitetut ajotiet ja muut kulkuyhteydet (pelastustiet) pidetään ajokelpoisina ja esteettöminä ja että ne on merkitty asianmukaisesti.

Pelastustielle ei saa pysäköidä ajoneuvoja eikä asettaa muutakaan estettä.

Sisäasiainministeriön asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä pelastustien merkitsemisestä.

Pelastuslain (379/2011) 12 § koskee laitteiden kunnossapitoa. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden kohdalla paloturvallisuuslaitteiden kunnossapidon sekä huollon tärkeys korostuu, sillä paloturvallisuuslaitteet voivat pelastaa ainutlaatuisen esineistön toimiessaan oikein.

Pykälän 12 § sisältö pelastuslaissa (379/2011):

12 § - Laitteiden kunnossapito

Seuraavat tässä laissa tai muissa säädöksissä vaaditut tai viranomaisten määräämät varusteet ja laitteet on pidettävä toimintakunnossa sekä huollettava ja tarkastettava asianmukaisesti:

- 1) sammutus-, pelastus- ja torjuntakalusto;*
- 2) sammutus- ja pelastustyötä helpottavat laitteet;*
- 3) palonilmaisu-, hälytys- ja muut onnettomuuden vaaraa ilmaisevat laitteet;*
- 4) poistumisreittien opasteet ja valaistus;*
- 5) väestönsuojien varusteet ja laitteet.*

Edellä 1 momentissa tarkoitetuista velvoitteista vastaa rakennuksen yleisten tilojen ja koko rakennusta palvelevien järjestelyiden osalta rakennuksen omistaja, haltija ja toiminnanharjoittaja osaltaan sekä huoneiston haltija hallinnassaan olevien tilojen osalta.

Sisäasiainministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) laitteiden toimintakunnossa pitämiseen liittyvistä teknisistä yksityiskohdista ja menettelytavoista sekä kunnossapito-ohjelmasta;*
- 2) laitteista, joille on tehtävä käyttöönotto- tai määräaikaistarkastus tai jotka on huollettava määrävälein;*
- 3) huollon ja tarkastuksen ajankohdasta ja määrävälistä;*
- 4) toimenpiteiden kirjaamisesta.*

Pelastuslain (379/2011) 14 § syventyy omatoimiseen varautumiseen vielä tarkemmin, kuin aiemmin mainittu 9 §. Pykälässä kohta 2) erityisesti koskee kulttuurihistoriallisia kohteita. Kohdassa 2) todetaan, että rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnan harjoittajan on osaltaan varauduttava henkilöiden, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseen vaaratilanteissa. Kulttuurihistoriallisesti arvokasta rakennusta koskee kaikki edellä mainitut varautumisvelvollisuudet.

Pykälän 14 § sisältö pelastuslaissa (379/2011):

14 § - Omatoiminen varautuminen

Rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan on osaltaan:

- 1) ehkäistävä tulipalojen syttymistä ja muiden vaaratilanteiden syntymistä;*
- 2) varauduttava henkilöiden, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseen vaaratilanteissa;*
- 3) varauduttava tulipalojen sammuttamiseen ja muihin sellaisiin pelastustoimenpiteisiin, joihin ne omatoimisesti kykenevät;*
- 4) ryhdyttävä toimenpiteisiin poistumisen turvaamiseksi tulipaloissa ja muissa vaaratilanteissa sekä toimenpiteisiin pelastustoiminnan helpottamiseksi*

Pelastuslain (379/2011) 15 § koskee suoraan pelastussuunnittelua. 15 §:ssa kerrotaan, että pelastussuunnitelma on laadittava kohteeseen, joka on poistumisturvallisuuden tai pelastustoiminnan kannalta tavanomaista vaativampi tai jossa henkilö- tai paloturvallisuudelle, ympäristölle tai kulttuuriomaisuudelle aiheutuvan vaaran taikka mahdollisen onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen voidaan arvioida olevan vakavat. Entisessä pelastuslaissa (468/2003) ei ole tämän kaltaista mainintaa, vaan

kulttuuriomaisuudelle aiheutuvan vaaran takia laadittava pelastussuunnitelmavelvoite on uusi vuoden 2011 laissa. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden pelastussuunnitelman laadintaa tosin voisi perustella myös sillä, että ne ovat pelastustoiminnan kannalta tavanomaista vaativampia. Pelastuslain (379/2011) 15 § kerrotaan myös turvallisuus- ja pelastussuunnitelman yleisestä sisällöstä, joka perustuu aiemmin esiteltyyn pykälään 14 §. Pelastuslain (379/2011) 15 § kerrotaan myös pelastussuunnitelman yleisestä sisällöstä, joka perustuu aiemmin esiteltyyn pykälään 14 §.

Pykälän 15 § sisältö pelastuslaissa (379/2011):

15 § Pelastussuunnitelma

Rakennukseen tai muuhun kohteeseen, joka on poistumisturvallisuuden tai pelastustoiminnan kannalta tavanomaista vaativampi tai jossa henkilö- tai paloturvallisuudelle, ympäristölle tai kulttuuriomaisuudelle aiheutuvan vaaran taikka mahdollisen onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen voidaan arvioida olevan vakavat, on laadittava pelastussuunnitelma 14 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä. Pelastussuunnitelman laatimisesta vastaa rakennuksen haltija. Jos rakennuksessa toimii useita toiminnanharjoittajia, tulee rakennuksen haltijan laatia pelastussuunnitelma yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa. Rakennuksen haltijan tulee laatia rakennuksen pelastussuunnitelma kuitenkin aina yhteistyössä 18 §:ssä tarkoitetun hoitolaitoksen ja palvelu- ja tukiasumisen toiminnanharjoittajan kanssa.

Pelastussuunnitelmassa on oltava selostus:

1) vaarojen ja riskien arvioinnin johtopäätelmistä;

2) rakennuksen ja toiminnassa käytettävien tilojen turvallisuusjärjestelyistä;

3) asukkaille ja muille henkilöille annettavista ohjeista onnettomuuksien ehkäisemiseksi sekä onnettomuus- ja vaaratilanteissa toimimiseksi; sekä

4) mahdollisista muista kohteen omatoimiseen varautumiseen liittyvistä toimenpiteistä.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä kohteista, joihin on laadittava pelastussuunnitelma. Pelastussuunnitelman sisällöstä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

3.2 Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011)

Valtioneuvoston asetuksella pelastustoimesta säädetään tarkemmin kohteista, joihin on laadittava pelastussuunnitelma. Tässä asetuksessa on määritelty pelastussuunnitelma velvolliset kohteet tarkemmin kuin pelastuslain puolella. Pykälän yksi kohdat 7) ja 13) koskevat kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita. Kohta 7) koskee kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita, koska kirkot, kirjastot tai teatterit voivat olla kulttuurihistoriallisia kohteita. Kohta 13) viittaa Haagin yleissopimuksen määrittelemiin kohteisiin sekä muihin lakien ja asetusten nojalla kulttuuriomaisuutena suojeltuihin rakennuksiin. (Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 407/2011, 1 §.)

Pykälän 1 § sisältö Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011):

1 § - Pelastussuunnitelma, laadintavelvoite I

1) asuinrakennuksiin, joissa on vähintään kolme asuinhuoneistoa;

2) pelastuslain 18 §:ssä tarkoitettuihin kohteisiin;

3) kouluihin, oppilaitoksiin ja muihin vastaaviin opetuksessa käytettäviin tiloihin;

- 4) lastensuojelulaitoksiin ja koulukoteihin sekä päiväkoteihin, perhepäiväkoteihin ja muihin lasten ryhmämuotoisen hoidon järjestämisessä käytettäviin tiloihin lukuun ottamatta yksityisiä asuntoja;
- 5) majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa (308/2006) tarkoitettuihin majoitusliikkeisiin sekä ulkoilulaissa (606/1973) tarkoitetuille leirintäalueille ja tilapäisille leirintäalueille;
- 6) tiloihin, joita käytetään vähintään 20 henkilön tilapäiseen joukkomajoitukseen;
- 7) kirkkoihin, kirjastoihin, urheilu- ja näyttelyhalleihin, teattereihin, liikenneasemille, messualueille, moottoriradoille, huvipuistoille sekä edellä mainittuja vastaaviin kokoontumispaikkoihin;
- 8) kauppakeskuksiin ja vastaaviin tiloihin sekä yli 400 neliömetrin myymälöihin;
- 9) yli 50 asiakaspaikan ravintoloihin ja vastaaviin tiloihin;
- 10) yli 1500 neliömetrin teollisuus-, tuotanto- ja varastorakennuksiin;
- 11) ympäristönsuojeluasetuksen (169/2000) 1 §:n mukaisiin ympäristölupaa edellyttäviin eläinsuojoihin;
- 12) kohteisiin, joissa vaarallisen kemikaalin vähäistä teollista käsittelyä ja varastointia saa harjoittaa vain tekemällä siitä vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden turvallisuudesta annetun lain (390/2005)²⁴ §:ssä tarkoitetun ilmoituksen;
- 13) kulttuuriomaisuuden suojelua koskevissa Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa kulttuuriomaisuudeksi määriteltyihin ja

sitä sisältäviin rakennuksiin ja kohteisiin sekä muihin lakien ja asetusten nojalla kulttuuriomaisuutena suojeltuihin rakennuksiin ja kohteisiin;

14) toimistoihin, virastoihin ja muihin työpaikkatiloihin, joissa työntekijöiden ja samanaikaisesti paikalla olevien muiden ihmisten määrä on yleensä vähintään 50;

15) yli 100 metriä pitkiin yleisessä käytössä oleviin tunneleihin.

Pykälä 2 § koskee tarkemmin pelastussuunnitelman sisältövaatimuksia. Pelastuslain (379/2011) 15 §:n 2 momentin sisältövaatimuksien lisäksi pelastussuunnitelmassa on tarpeen mukaan otettava huomioon myös kohteen tavanomaisesta poikkeava käyttö sekä tilapäiset käyttötavat. 2 § puuttuu myös pelastussuunnitelman tiedottamisvelvollisuuteen sekä sen ajan tasalla pitämiseen. (Valtionneuvoston asetus pelastustoimesta 407/2011, 2 §.)

Jos samaa kohdetta varten tulee muun lain kuin pelastuslain tai toimivaltaisen viranomaisen määräyksen tai ohjeen nojalla laatia turvallisuus-, valmius- tai muu vastaava suunnitelma, ei erillistä yksittäistä pelastussuunnitelmaa tarvitse laatia, vaan vastaavat asiat voidaan koota edellä tarkoitettuun suunnitelmaan. Tästä on kuitenkin muistettava mainita suunnitelmassa. 2 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee antaa neuvontaa pelastussuunnitelman laadinnassa. (Valtionneuvoston asetus pelastustoimesta 407/2011, 2 §.)

Pykälän 2 § sisältö Valtionneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011):

Pelastuslain 15 §:n 2 momentissa säädetyn sisältövaatimuksen lisäksi pelastussuunnitelmassa on tarpeen mukaan otettava huomioon myös kohteen tavanomaisesta poikkeava käyttö ja tilapäinen käyttötavan muutos.

Pelastussuunnitelmassa on selvitettävä myös, miten pelastuslain 14 §:n mukainen omatoiminen varautuminen toteutetaan poikkeusoloissa.

Pelastussuunnitelma on pidettävä ajan tasalla ja siitä on tiedotettava tarvittavalla tavalla asianomaisen rakennuksen tai muun kohteen asukkaille ja työntekijöille sekä muille, joiden on osallistuttava pelastussuunnitelman toimeenpanoon.

Pelastuslaitoksen tulee antaa neuvontaa pelastussuunnitelman laadinnasta.

3.3 Turvallisuus- ja pelastussuunnitelman sisältö

Turvallisuus- ja pelastussuunnitelma on dokumentti, jonka tarkoituksena on toimia turvallisuuden ohjenuorana kiinteistössä. Pelastussuunnitelma pohjautuu pelastuslain ja valtion neuvoston asetuksen pelastustoimesta velvoitteeseen laatia onnettomuuksien ennaltaehkäisyyn ja vaaratilanteissa toimimiseen ohjaava dokumentti. Pelastussuunnitelma laaditaan käyttötarkoituksen ja toimintaympäristön mukaiseksi. Tämän takia pelastussuunnitelman sisällölle ja esitystavalle ei voida antaa yhtä mallia, ja esimerkiksi yleisötapahtuman pelastussuunnitelma eroaa asuin talon pelastussuunnitelmasta merkittävästi. Tämän opinnäytetyön lopussa on esitetty yksi kattava laadintapohjaesimerkki, joka on tehty kattamaan kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden tarpeet.

Turvallisuus- ja pelastussuunnitelman sisältö on määritelty pelastuslain (379/2011) 15 §:n 2 momentissa sekä valtionneuvoston asetuksessa pelastustoimesta (407/2011) 2 § pykälässä. Pelastuslain mukaan pelastussuunnitelmassa on oltava selostus vaarojen ja riskien arvioinnin johtopäätelmistä eli kiinteistön haltija sekä toiminnanharjoittajat pohtivat yhdessä mahdollisia riskejä kiinteistössä. Riskeistä tehdään johtopäätökset riskin suuruudesta. Monesti pelastussuunnitelmissa riskit on koottu yhteiseen taulukkoon, johon on arvioitu riskin suuruus sekä mahdolliset vaikutukset sekä seuraukset. (Pelastuslaki 379/2011, 15 §.)

Pelastuslain (379/2011) 15 § pykälän mukaan pelastussuunnitelmassa on oltava myös selostus rakennuksen turvallisuusjärjestelyistä. Pelastussuunnitelman turvallisuusjärjestelyt kohdassa kuvataan turvallisuusjärjestelyt yleensä ensin riskiperusteisesti. Siinä kerrotaan, kuinka vaarojen ja riskien arviointi kohdassa arvioituihin riskeihin on varauduttu turvallisuusjärjestelyjen osalta.

Riskien varautumisen jälkeen yleensä pelastussuunnitelmassa kuvataan turvallisuusjärjestelyjä rakenteelliselta ja tekniseltä kannalta. Rakenteellisten ja teknisten turvallisuusjärjestelyjen kohdassa kerrotaan kiinteistön palo-osastoinnista, paloteknisistä laitteista, poistumisjärjestelyistä, pelastustoimen edellytyksistä, muista teknisistä turvallisuusjärjestelyistä kuten rikosilmoitinjärjestelmistä tai kameravalvonnasta ja esimerkiksi turvallisuusjärjestelyistä kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa kohteissa.

Pelastuslain (379/2011) 15 § pykälän mukaan pelastussuunnitelman on sisällettävä myös henkilöstölle sekä asukkaille ohjeistusta onnettomuuksien ennaltaehkäisemiseksi sekä toimintaohjeita onnettomuus- ja vaaratilanteiden varalta.

3.4 Turvallisuus- ja pelastussuunnitelma kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa kohteissa

Turvallisuus- ja pelastussuunnitelmia ei aikaisemmin ollut vaadittu kaikissa kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa kohteissa. Turvallisuus- ja pelastussuunnitelman laadintavelvoite tuli vasta 2011 vuoden pelastuslaki muutoksessa. Pelastuslaki (379/2011) painottui omatoimiseen varautumiseen yhä enemmän, sekä kulttuurihistorialliset kohteet oli otettu siinä mukaan ensimmäistä kertaa. Uusin pelastuslaki myös antaa määritelmän kulttuurihistoriallisesti arvokkaalle kohteelle.

Pelastuslaki (379/2011) 15 § velvoittaa turvallisuus ja pelastussuunnitelman laadinnan sellaisiin rakennuksiin ja kohteisiin, jotka ovat Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa, muissa laissa tai asetusten nojalla on määritelty kulttuuriomaisuudeksi tai kulttuuriomaisuutena pidettäväksi. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen turvallisuus- ja pelastussuunnitelma eroaa normaalin kohteen pelastussuunnitelmasta. Ero johtuu lähinnä siitä, että kulttuurihistoriallisesti

arvokkaan kohteen on otettava huomioon kulttuurihistorian pelastaminen turvallisuus- ja pelastussuunnitelmissaan.

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden ongelmana helposti on ollut se, että kulttuurihistoriallisesti arvokkaan esineistön pelastamisohjeita ei ole dokumentoitu. Museoviraston kohteissa esineistön pelastamista on mietitty ja se on dokumentoitu kohteiden omiin evakuointisuunnitelmiin. Nämä suunnitelmat ovat kuitenkin salaisia, niihin eivät pääse käsiksi, kuin kohteen oma henkilökunta sekä onnettomuustilanteessa pelastus- tai poliisiviranomainen. Myös tämän opinnäytetyön turvallisuus- ja pelastussuunnitelman laadintapohjan kulttuurihistorian osuuden kohtaa on tapauskohtaisesti syytä harkita laitettavaksi salaiseksi. (Kansallismuseo Tomi Nikander, haastattelu. 19.3.2016).

Turvallisuus- ja pelastussuunnitelmissa kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa kohteissa tulee olla turvallisuusjärjestelyt kohdassa lista, jossa on inventoitu arvokkaan rakennusosat, maalaukset, taideteokset ja esineet. Tämän inventoinnin pohjana voi käyttää kohteista aikaisemmin laadittuja inventointiluetteloja. Neuvoa ja lisätietoja tässä asiasta voi kysyä paikalliselta pelastuslaitokselta tai Museovirastolta. Tämän luettelon sisällöstä suositellaan neuvoteltavan ensin paikallisen pelastuslaitoksen kanssa. Pelastussuunnitelman luettelosta pitää selvästi esiintyä esineiden pelastamisjärjestys, irrotustavat ja muut pelastamisessa huomioitavat seikat esineiden käsittelyssä. (Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö 2007, 7.)

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden turvallisuus- ja pelastussuunnitelmassa erityisen tärkeänä osiona voidaan pitää uhkien ja riskien kartoitusta ja sen jälkeen niihin varautumista. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaassa kohteessa on varauduttava ja suunniteltava esineistön pelastaminen jokaiselle uhkakuvalle erikseen. Tällaisina uhkina voidaan pitää ilmastonin- tai muun teknisen laitteen rikkoutumista, vesivahinkoa, tulipaloa tai ilkivalta-, murto-, varkaus- ja pommiiuhkaa. Poikkeusoloissa tällainen on sotatilaa tai terroriuhka. (Opetusministeriö 2007, 22.)

Näistä uhkista ilkivalta ja tulipalot ovat olleet yleisimpiä kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa kohteissa. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kirkkoja on tuhopoltettu useita viime vuosien aikana Tyrvään Pyhän Olavin kirkko vuonna 1997, Porvoon tuomiokirkko vuonna 2006 ja viimeisin Ylivieskan kirkko 2016. Kaikki nämä kirkot ovat varautuneet tuhopolttoihin ja tulipaloihin tapahtumien jälkeen entistä paremmin. Turvakameroihin sekä murtohälyttimiin on panostettu ja rakenteelliset paloturvallisuusratkaisut on mietitty tulipalon kannalta. Ainakin Porvoon tuomiokirkko on myös sprinklattu. Nähtäväksi jää, mitä paloturvallisuusparannuksia tehdään Ylivieskan kirkkoon. Tavoitteena kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden paloturvallisuudessa on kuitenkin aina mahdollisimman turvallinen rakennus.

4 OPINNÄYTETYÖPROSESSIN KUVAUS

Ensimmäiset ajatukset kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden pelastussuunnittelusta lähtivät liikkeelle vuonna 2012. Kurssillani alkoi monimuotovaihe, ja opinnäytetyöaiheen miettiminen tuli ajankohtaiseksi. Samaan aikaan tein myös Sastamalan seurakunnalle pelastussuunnitelmia seurakunnan kohteisiin. Mukana oli myös kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita, kuten Tyrvään Pyhän Olavin kirkko 1500-luvulta. Silloin ajattelin, että opinnäytetyöaihe voisi liittyä historiallisiin rakennuksiin ja pelastussuunnitteluun. En kuitenkaan saanut aihetta rajattua, joten aihe jäi vielä mietintään.

Vuonna 2015 Karttulan Vapaaseurakunta otti yhteyttä Pelastusopistoon. Vapaaseurakunta tarvitsi apua omien kohteidensa pelastussuunnitelmien päivityksessä. Sillä on kaksi vanhaa kirkkoa, jotka tarvitsevat pelastussuunnitelmien päivitystä. Löysin aiheen sekä pyynnön kouluni opinnäytetyöpankista ja otin heti yhteyttä Karttulaan. Seurakunnanjohtajan Kaarina Hoffrénin kanssa keskusteltuani totesin, että tässä olisi varmasti aihetta opinnäytetyöksi. Otin myöhemmin opinnäytetyöni tavoitteeksi luoda pelastussuunnitelman laadintapohja kulttuurihistoriallisesti arvokkaisiin kohteisiin. Tavoitteeni oli, että laadintapohjasta olisi apua muille kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden turvallisuus- ja pelastussuunnitelman laadintaa tekeville henkilöille.

Ohjeellisen laadintapohjan laatiminen tarkoitti käytännössä toiminnallisen opinnäytetyön tekemistä. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tavoitellaan usein käytännön toiminnan ohjeistamista tai opastamista hankkeen avulla. Parhaassa tapauksessa hanke on työelämälähtöinen, ja hankkeen avulla työntekijä kykenee osoittamaan hallitsevansa riittävällä tasolla alaansa liittyviä taitoja ja tietoja. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 5.)

Opinnäytetyön aihevalintaan ja sen muotoutumiseen vaikutti myös oma koulutustaustani sekä työskentely palotarkastajana Tuusulassa. Tuusula on tunnettu kulttuurihistoriallisesti arvokkaista kohteistaan. Pohjatiedot pelastussuunnitteluun olen saanut työelämästä sekä koulutuksestani.

4.1 Rajausta ja sisällön määrittäminen

Haasteelliseksi työssä osoittautui aiheen rajaaminen ja työn sisältö. Ensimmäinen tehtävä työssä oli määrittellä erilaiset termit. Mitä kulttuurihistoriallisesti arvokas kohde tarkoittaa? Miksi juuri kulttuurihistoriallisesti arvokas kohde eikä suojelukohde tai vain historiallisesti arvokas? Työssä päädyttiin käyttämään termiä kulttuurihistoriallisesti arvokas kohde, koska termi on yleisesti tunnettu ja käytetty operatiivisen pelastustoiminnan keskuudessa sekä onnettomuuksien ennaltaehkäisy puolella maamme pelastuslaitoksissa. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita on Suomessa paljon, ja ne ovat hyvin erilaisia keskenään, kuten vanha kirkko tai arkisto. Tämän takia laadintapohjan tuli olla tarpeeksi perusteellinen kattaakseen kaikenlaiset kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet. Tietenkin näiden kohteiden piti olla itsessään turvallisuus- ja pelastussuunnitelmavertaisia kulttuurihistoriallisista tai muista syistä.

Opinnäytetyön sisällön määrittäminen oli myös vaikeaa, koska aiheesta ei ole ennen tehty opinnäytetöitä pelastusalalla. Ensimmäinen ajatus työn sisällöstä oli, että tehdään työn teoriaosaan osio kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden teoriasta ja historiasta sekä toinen osio pelastussuunnittelun teoriasta ja lainsäädännöstä. Tätä ideaa käytettiin tämän työn pohjana myös valmiissa opinnäytetyössä.

Opinnäytetyön sisältöä piti myös rajata operatiivisen puolen pelastustoiminnan osalta, vaikka asia liittyy läheisesti pelastussuunnitteluun. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaassa kohteessa operatiivinen pelastustoiminta on avainasemassa kulttuurihistorian säilyttämisessä onnettomuustilanteessa. Tarkat operatiivisen toiminnan toimenpiteet oli jätettävä työstä kokonaan pois. Näillä toimenpiteillä tarkoitetaan niitä toimenpiteitä, joita pelastushenkilöstö tekee pelastaakseen kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen onnettomuustilanteessa. Näistä toimenpiteistä vaaditaan kuitenkin kuvaus turvallisuus- ja laadintapohjassa. Kuitenkin opinnäytetyöni case-kohdassa, Porvoon tuomiokirkon palossa, kuvataan pelastustoimintaa sekä tärkeimpiä päätöksiä pelastustoiminnassa.

Myöskään minkäänlaista evakuoitisuunnitelmaa ei käsitellä tässä työssä, vaan sen olen ajatellut kuuluvan osaksi turvallisuus- ja pelastussuunnitelmaa. Jälkivahinkojen

torjunta on myös jätetty tarkoituksellisesti pois ja siinä olisi aihetta, vaikka toiselle opinnäytetyölle.

4.2 Työn ohjaaminen

Varsinaista tilajaa työllä ei ollut, mutta työ lähti alulle Karttulan Vapaaseurakunnan avunpyynnöstä. Käytännössä työnohjaaminen toteutettiin Pelastusopiston opettajien avustuksella. Työnohjaamisen aloitti yliopettaja Jussi Korhonen. Hänen kanssaan käytiin muutama palaveri asian tiimoilta. Hän kuitenkin estyi ohjaamasta työtäni jäätyään opintovapaalle, joten työlle etsittiin uusi ohjaava opettaja. Työtä lähti ohjaamaan vanhempi opettaja Timo Väisänen. Työn muodon hahmottamisessa ovat auttaneet myös Museovirastolta Mikko Härö, Suomen pelastusalan keskusjärjestöstä Karim Peltonen ja Itä- Uudenmaan pelastuslaitokselta ensihoitopäällikkö Jorma Kuikka.

4.3 Aikataulu

Tämän opinnäytetyön tekeminen aloitettiin syksyllä 2015. Ensimmäisenä otettiin yhteyttä Karttulan Vapaaseurakunnan seurakunnanjohtajaan Kaarina Hoffréniin. Kaarinalta kysyttiin aiheen tarpeellisuudesta ja halukkuudesta toimia mukana opinnäytetyössä. Hänen mielestään aiheessa oli järkeä, ja hän oli todella innokas sekä halukas olemaan mukana työssä.

Vierailin Karttulan Vapaaseurakunnan tiloissa sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa kiinteistöissä syksyllä 2015. Vierailullani Karttulassa kirjoitin muistiin kirkkojen tietoja ja suunnittelimme pelastussuunnitelmien laatimista. Valokuvasin myös kohteita.

Syksyllä 2015 otin yhteyttä Pelastusopistolle opinnäytetyön ohjauksesta ja ideoista. Jussi Korhosen kanssa käydyt kokoukset marraskuussa 2015 veivät työtäni eteenpäin. Aikataulutavoite valittiin parin kuukauden päähän. Lähes heti jouduttiin toteamaan, että työn aikataulu oli liian tiukka ja työn laajuuden takia sitä ei voisi tehdä niin nopeasti. Työn lopullinen valmistumisaikataulu oli 2016 loppukevät.

4.4 Case -kohteet

Vaikka työ oli toiminnallinen opinnäytetyö, päätettiin kulttuurihistoriallisia kohteita lähestyä hieman myös case-kohteiden muodossa. Työn case-kohteeksi valittiin Porvoon tuomiokirkko. Myös Karttulan vapaaseurakunta oli mukana työssä ja vapaaseurakunnan kohteita käytetään laadintapohjan koeponnistamiseen. Näistä kohteista otettiin vaikutteita työn teoriaosuuteen sekä laadintapohjaan. Kohteiden edustajia haastateltiin ja heidän lausuntojaan käytettiin viittauksina työssä.

4.4.1 Porvoon tuomiokirkko

Porvoon tuomiokirkko kohteena tuli esille opinnäytetyöseminaarissa 16.3 ja yhteystiedot saatiin Timo Väisäseltä. Otin suoraan yhteyttä Itä-Uudenmaan pelastuslaitoksen edustajiin Jorma Kuikkaan (ensihoitopäällikkö) sekä Tomi Pursiaiseen (riskienhallintapäällikkö).

Ensihoitopäällikkö Jorma Kuikka toimi Porvoon tuomiokirkon tulipalossa pelastustoiminnan johtajana ja on tilanteen jälkeen käynyt puhumassa kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden etukäteen suojaamisesta useammassa tilaisuudessa. Riskienhallintapäällikkö Tomi Pursiainen puolestaan on perehtynyt paloteknisiin parannuksiin Porvoon tuomiokirkossa tulipalon jälkeen.

Porvoon tuomiokirkon vanhimmat osat olivat 1200–1300-luvulta, mutta nykymuotonsa kirkko sai 1450-luvulla tehdyn uudelleenrakennuksen aikana. Tämä kulttuurihistoriallisesti arvokas kirkkorakennus on tuhoutunut monta kertaa jo aiemmin tulipaloissa. Vuonna 1508 tanskalaiset polttivat kirkon, vuosina 1571 ja 1590 venäläiset polttivat kirkon hyökätessään Suomeen. 1600-luvulla kirkko oli jälleen kunnostettu, mutta vuonna 1708 suuren Pohjansodan aikana se poltettiin jälleen. Jatkosodassa vuonna 1941 tuomiokirkkoon osui pommi, joka putosi katon ja holvien läpi räjähtämättä. (Santakari 1979, 150.)

Kirkon runko oli alun perin hirsinen. Todennäköisesti vuosien 1410 ja 1420 välillä runkokuoneen ympärille rakennettiin kivinen runkokuone. Tästä on enää jäänteitä kahdessa kirkon seinässä. Runkokuonetta laajennettiin vuoden 1450 paikkeilla

suuremmaksi. Porvoon Tuomiokirkko edustaa tyyliltään 1400-luvun myöhäisgotiikkaa. Rakennustyyliä leimaa muun muassa erikoinen länsi- ja itäpäätyjen koristelu sekä omaperäinen 28- jakoinen tähtiholvirakenne. Porvoon tuomikirkkoa pidetään yhtenä Suomen keskiajan ja koko historian merkittävimmistä rakennuksista. Kirkon alttaritaulu ”Ehtoollinen” on Joseph Desarnodin maalaama ja jäljittelee Leonardo Da Vincin ”Viimeistä ehtoollista” (Santakari 1979, 150). Istumapaikkoja tuomiokirkossa on 750. Kirkon lattian alle on haudattu tuhansia ihmisiä aina 1700-luvulle asti. Tuomiokirkon merkittäviä korjaustöitä on ollut holvien uudelleen muuraus 1728–1733 ja lehtereiden rakennus 1762–1764. Vuosina 1977 ja 1978 tuomiokirkkoa entisöitiin siirtämällä alttaritaulu pois päätyseinältä ja palauttamalla lehterikaiteen ja saarnaustuolin väri alkuperäiseksi harmaanvihreäksi. (Haapio 1980, 263.)

Porvoon tuomikirkko paloi 29.5.2006. Tulipalo sytytettiin sakastin tervatusta räystäästä, josta se levisi todella nopeasti kattorakenteisiin. Tämän työn tiedot tulipalon tapahtumista perustuvat Jorma Kuikan antamiin tietoihin. Taksinkuljettaja oli tehnyt 02:09 hätäilmoituksen hälytyskeskukseen ”Kirkon takana nousee savua, jotain siellä palaa”. 02:11 IU11 ja IU13 saivat tarkastustehtävän, mutta jo muutaman minuutin kuluttua 02:14 vaste laajennettiin pelastuskomppaniaksi IUP2, IUP3, IU21, KU61, IU16, PS211, PS221, PS213, PS253, PS214, P191, PS238, PS218, IU23 ja A13. Automaattiinen palohälytys kohteesta tuli 02:16. Samaan aikaan vasteeseen hälytettiin nostolava IU36. 02:20 tehtiin päällystöhälytys ja vapaavuorohälytykset Porvooseen ja Sipooseen. Toinen nostolava hälytettiin 02:26 KU76 ja 02:51 hälytettiin kolme pelastusyksikköä IU31, KU71, PS212, PS216. (Ensihoitopäällikkö Jorma Kuikka, sähköpostihaastattelu 22.3.2016.)

Kuva 4. Porvoon tuomiokirkon tulipalo oli todella voimakas (Jorma Kuikka 2016)

Kuvassa 4 tilanne tulipalon sammuttamisen alkuvaiheesta. Tärkeimmät taktiset toimenpiteet tuomiokirkon tulipalossa olivat klo 02:25 pelastusjohtajan soitto IUP2:lle: "Holvikaaret eivät kestä kovaa painoa, varsinkin niiden suojana olevat eristeet kastuessaan muuttuvat erittäin painaviksi". Klo 02:30 IUP2 kohteeseen ja TOJE (pelastustoiminnan johtaja, toiminta-alueen johtaja ja operaatioesimies) perustettiin. Klo 02:35 toiminta-alue jaettiin kolmeen vastuualueeseen. 1. vastuualue tuli tehtäväksi tuomiokirkon kirkkotapulien suojaaminen ja kirkon katon palon hallinta eteläpuolelta. 2. vastuualue sai tehtäväkseen Tuomiokirkon katon palon hallinnan pohjoispuolelta. 3. vastuualueelle tehtäväksi tuli tuulen alapuolella sijaitsevan puukaupungin osan varmistaminen ja suojaaminen. Sisääntulokohdaksi määriteltiin Porvoon VPK:n talo. Klo 02:40 vedenkäyttöä kattorakenteiden sammuttamisessa vältetään. Tämä käsky oli tärkeä sammutustehtävässä, koska vaarana oli holvikaarien romahtaminen ja tavoitteena oli myös ettei palo tai sammutusvesi pääse kirkkosalin puolelle. (Ensihoitpäällikkö Jorma Kuikka, sähköpostihaastattelu 22.3.2016.)

Muita taktisia toimenpiteitä myöhemmin oli klo 03.20 havaittu pienen tulipalon sammuttaminen kirkkosalin länsipäädyssä. Vaarana oli, että tulipalo leviää kirkkosaliin. Klo 03.40 perustettiin 4. vastuualue, joka aloitti kirkkosalin savutuuletuksen kahdella savutuulettimella. Kirkon yksi arvokas ikkuna jouduttiin rikkomaan tämän takia. Noin klo 06.00 Holvikaarien kekälekasat vaahdotettiin vesivahinkojen estämiseksi. Seuraavana aamuna tuhka ja kekäleet poistettiin imuautolla. (Ensihoitpäällikkö Jorma Kuikka, sähköpostihaastattelu 22.3.2016.)

Kuva 5 kuvastaa tilanteen sammutustoimintaa. Ensihoitpäällikkö Jorma Kuikka kertoi itse pelastustoiminnasta Porvoon tuomiokirkon tulipalossa seuraavasti: ”Sammutustöiden aikana pyrittiin estämään kupolikatton sortumista ja sitä kautta vähensimme myös vesivahinkojen määrää. Sammutustöiden aikana siirsimme irtotavaroita, kuten tauluja ns. pikku kirkon puolelle. Lisäksi yritimme savutuuletuksella estää savuvahinkoja ja sitä varten jouduimme valitettavasti rikkomaan alttaritaulun takana olevaa lasimaalausta.” (Ensihoitpäällikkö Jorma Kuikka, sähköpostihaastattelu 22.3.2016.)

Kirkon sisälle ei tullutkaan suuria vahinkoja, muuta kuin kirkkosalin kattokruunut tippuivat alas ja kattokruunujen kohdalta sisään tuli vähän savuvahinkoja. Kattokruunut oli kiinnitetty puisilla tapeilla, jotka palotilanteessa paloivat tuhkaksi. Katto paloi kokonaan, mutta kupolikatto saatiin pelastettua. Kuvassa 6 kupolikatto on vaahdotettu. Myös kulttuurihistoriallisesti arvokas materiaali saatiin kannettua pikkukirkon puolelle. Osa kulttuurihistoriallisesti arvokkaasta materiaalista saatiin suojattua rakennuksen sisällä erilaisilla pressuilla.

Kuva 5. Kattoa ei yritetty sammuttaa, vaan palon leviäminen pyrittiin rajoittamaan ja rakenteita suojattiin (Jorma Kuikka 2016)

Kuva 6. Tulipalo on sammutettu ja kupolikatto on vaahdotettu (Jorma Kuikka 2016)

Porvoon Tuomiokirkko on rakennettu kokonaan uusiksi palon jälkeen. Katto rakennettiin uudelleen puusta ja kirkkoon on tehty paljon paloturvallisuuteen liittyviä parannuksia. Tikkaita kirkon seinustalla ei enää ole, joten tuhopolttajat eivät pääse enää niitä pitkin räystäälle. Tuomiokirkko on nyt sprinklattu, ja sprinklerikeskus on noin 100 metrin päässä kirkosta. Sprinkleriä ohjaa paloilmoitinjärjestelmä, joka hälytyksen tullessa lähettää ilmoituksen suoraan hätäkeskukseen ja laukaisee sprinklerin. Kupolirakenteet on suojattu tulipalon varalta sammutuspeitteen omaisella materiaalilla. Alla on kuva kupolirakenteiden suojauksesta. Tuomiokirkossa on nyt myös uudet murto- ja varashälyttimet.

Kuva 7. Nykysuojaus kupolirakenteille. Kupolirakenteet on nyt suojattu tulipaloa osittain kestäväällä peitteellä (Jorma Kuikka 2016)

4.4.2 Karttulan vapaaseurakunta

Karttula on noin 3500 asukkaan kunta 45 km päässä Kuopiosta. Karttula liitettiin Kuopioon 2010–2011 vuodenvaihteessa. Karttulan vapaaseurakunnalta oli tullut pyyntö Pelastusopistolle turvallisuus- ja pelastussuunnitelman teosta heidän kahteen kirkkorakennukseen. Karttulan vapaaseurakunnan kirkot ovat Karttulan vapaakirkko Poronmäellä, joka on valmistunut v. 1927 sekä Talluskylän vapaakirkko Tervon Talluskylässä, jonka valistumisvuosi on 1926. Molemmat kirkot ovat hirsirunkoisia. Kirkkoja pidetään kultuurihistoriallisesti merkittävinä kohteina. Kiinteistön omistaja ja henkilökunta tarvitsee apua pelastusalan ammattilaiselta päivittämään kirkkojen turvallisuus- ja pelastussuunnitelman.

Kävin Karttulassa syksyllä 2015 tutustumassa Karttulan vapaaseurakunnan rakennuksiin. Sovimme, että tekisimme turvallisuus- ja pelastussuunnitelmat kiinteistöihin yhdessä. Turvallisuus- ja pelastussuunnitelmat tehtiin keväällä 2016, mutta laadintapohjan koeponnistus ei kerennyt osaksi tätä työtä. Se tehdään kesän 2016 alussa yhdessä kiinteistöstä vastaavien kanssa opinnäytetyöni laadintapohjaa hyväksi käyttäen.

Karttulan vapaaseurakunnan kirkot ovat hyvin pieniä verrattuna esimerkiksi Porvoon tuomiokirkkoon. Ne ovat rakennettu 1920-luvulla ja niiden pääsääntöinen rakennusmateriaali on puu. Kirkoissa on jonkin verran arvokasta materiaalia, joka tulipalotilanteessa tulisi pyrkiä mahdollisuuksien mukaan pelastamaan. Arvokasta materiaalia ovat esimerkiksi alttaritaulut sekä kirkkojen urut.

5 TURVALLISUUS- JA PELASTUSSUUNNITELMAN LAADINTAPOHJA LYHYESTI

Turvallisuus- ja pelastussuunnitelman laadintapohja on tarkoitettu kiinteistön omistajille. Se on pyritty tekemään niin yksinkertaiseksi sekä kattavaksi, että kiinteistön omistaja pystyy laadintapohjan ohjeita noudattamalla tekemään pohjasta omaan kulttuurihistoriallisesti arvokkaaseen kohteeseen yksilöidyn turvallisuus- ja pelastussuunnitelman. Tässä kappaleessa on esitetty lyhyesti tämän opinnäytetyön tuloksena syntynyt laadintapohja.

5.1 Käyttötarkoitus

Pelastussuunnitelmien laadintapohjia on tehty ennestään jo useita. Tämä laadintapohja on pyritty suunnittelemaan siten, että se palvelee kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen tarpeita. Laadintapohja onkin suunnattu kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden turvallisuus- ja pelastussuunnitelmien tekemiseen, mutta se soveltuu myös osaavissa käsissä normaalin kiinteistön turvallisuus- ja pelastussuunnitelman tekemiseen. Laadintapohjaa voivat käyttää avukseen kiinteistöjen omistajat, pelastusviranomaiset sekä muut kulttuurihistorian turvallisuus- ja pelastussuunnittelusta kiinnostuneet.

5.2 Sisältö

5.2.1 Nimiösivu

Laadintapohja alkaa nimiösivulla, jota turvallisuus- ja pelastussuunnitelman laatijan tulee muokata oman näköisekseen. Seuraavaksi laadintapohjassa on automaattinen sisällysluettelo, jonka laatija päivittää lopuksi tai halutessaan suunnitelman laadinnan aikana.

5.2.2 Käyttöohjeet

Ennen turvallisuus- ja pelastussuunnitelman johdantoa laadintapohjassa on sille tarkoitettut käyttöohjeet. Käyttöohjeissa kerrotaan eri korostusvärien merkityksestä sekä ohjeistetaan muuten laadintapohjan käyttäjää. Käyttöohjesivun laadintapohjan käyttäjä voi poistaa, kun suunnitelma on valmis.

5.2.3 Johdanto sekä yleiskuvaus

Itse turvallisuus- ja pelastussuunnitelma alkaa johdannolla sekä yleiskuvauksella, jossa kerrotaan suunnitelman tarkoituksesta, kenelle suunnitelma sekä laadintapohja on tarkoitettu. Kohdassa vaaditaan kohdetta sitoutumaan noudattamaan laadittua turvallisuus- ja pelastussuunnitelmaa. Kohtaan tulee myös kohteen vastuuhenkilön allekirjoitus, jolla sitoutuminen todennetaan.

Seuraavaksi laadintapohjassa kysytään kohteen yleiskuvaus. Kohdassa 1.1 kysytään kohteen tarkat tiedot sekä kohteen yhteishenkilöiden tietoja. Kohdissa 1.2 ja 1.3 kysytään kohteen turvallisuus- ja pelastussuunnitelman ylläpidon vastuuhenkilöä sekä 1.3 kohdassa suunnitelman tiedottamisesta.

Täytyy myös muistaa, että laadintapohjan ehdottamat mallit ovat vain ohjeellisia ja esimerkkejä, joita saa ja pitää muokata omaa kiinteistöä koskevaksi. Kohdassa 1.4 esitetään vastuut ja velvoitteet eri toimijoille kiinteistössä, kuten rakennuksen omistajalle, kiinteistöhuollolle ja muulle henkilöstölle.

5.2.4 Vaarojen ja riskienarvionnin johtopäätelmät

Toinen luku käsittelee vaarojen ja riskienarvioinnin johtopäätelmiä. Onnettomuuksien ennaltaehkäisyssä tärkeää on tunnistaa vaarat. Tässä luvussa on esitetty yleisesti tietoja vaaroista ja riskeistä. Taulukkoon on listattu mahdollisia vaaroja kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa kiinteistöissä tällaisia ovat esimerkiksi tulipalo tai vesivahinko. Vaarojen riskin suuruutta arvioidaan 1 - 5 riskiluvulla.

5.2.5 Yksityiskohtaiset turvallisuusjärjestelyt

Kolmas luku käsittelee kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen turvallisuusjärjestelyjä yksityiskohtaisesti. Ensimmäisessä kohdassa 3.1 on käsitelty turvallisuusjärjestelyjä riskikohtaisesti. Turvallisuusjärjestelyt on kerrottu tarkemmin esimerkiksi tulipalolle. Kohdassa 3.2 kerrotaan kohteen rakenteellisista sekä teknisistä turvallisuusjärjestelyistä, kuten palo-osastoinnista, paloilmoitimesta tai sprinkleristä. Jos kohteessa ei ole paloilmoitinta tai sprinkleriä, on tarkoitus, että turvallisuus- ja pelastussuunnitelman laatija poistaa kohdan. Tässä luvussa on myös esitelty, normaalista turvallisuus- ja pelastussuunnitelmasta poiketen, kulttuurihistoriallisesti arvokkaille kohteille turvallisuusjärjestelyt. Kohdassa kuvataan kulttuurihistoriallisesti arvokas esineistö tarkasti sekä kerrotaan tarkat evakuointi- sekä pelastustoimenpiteet onnettomuuksien varalle.

5.2.6 Ohjeet

Neljäs luku on laadintapohjan viimeinen luku. Siinä on kerrottu kaikki turvallisuus- ja pelastussuunniteluun tarvittavat ohjeet. Ohjeita on 15 kappaletta, joista taas kiinteistön omistaja valitsee kiinteistöä koskevat ohjeet ja poistaa loput.

6 POHDINTA

Suurin haasteeni opinnäytetyön tekemisessä oli varmasti aiheen valinta, sillä aihetta muutin monta kertaa parin vuoden sisällä. Lisäksi päivätyön palotarkastajana ja opiskelujen yhteen sovittaminen osoittautui haasteellisemmaksi kuin alun perin kuvittelin. Itse opinnäytetyön kirjoittaminen sujui kuitenkin suhteellisen hyvin. Tietysti, kun aiheen valinta lopulta onnistui, seuraaviksi haasteiksi syntyivät aiheen rajaaminen ja aikataulu. Työn tekemisen edetessä jatkuvasti elänyt työn sisältö sekä päätös rajata aihe laadintaoppaasta laadintapohjaan lisäsivät haastetta työn tekemisessä. Toisaalta oppaasta siirtyminen laadintapohjaan helpotti työn tekemistä ja teki siitä sopivan laajan.

Aiheesta ei ole aiemmin tehty opinnäytetöitä pelastusalalla, joten työn teoreettisen viitekehyksen eli tarvittavan teorian tiedon hankkiminen riittävän kattavasti kulttuurihistoriasta sekä pelastussuunnittelusta oli hyvin haasteellista. Pelastussuunnittelu ja kulttuurihistorian monet osa-alueet olisivat voineet olla jo itsessään omia opinnäytetyöaiheitaan. Työn laajuuden rajaamisen takia liian syvällinen perehtyminen jokaiseen työnosa-alueeseen ei ollut mahdollista vaan työssä jouduttiin tekemään kompromisseja.

Myös tietoa kulttuurihistoriallisesti arvokkaista kohteista oli hyvin rajallisesti. Kirjallisuutta oli hyvin vähän, joten lähdemateriaalina piti käyttää myös asiantuntijoiden lausuntoja sekä tutustua omatoimisesti kulttuurihistoriallisesti arvokkaisiin kohteisiin ja niiden erityispiirteisiin.

Vaikka lähdemateriaalin kanssa oli hieman ongelmia, samaan aikaan vaakakupissa oli myös termien määrittelemisen, koska samoille asioille oli monta erilaista termiä eri toimijoiden puolesta. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaalle kohteelle oli omat määritelmänsä ainakin Museovirastolla, Opetusvirastolla, pelastuslaissa sekä Haagin yleissopimuksessa.

Oman oppimisen osalta opinnäytetyölle asettamani tavoitteet ovat toteutuneet hyvin. Lähdemateriaaliin tutustuminen on lisännyt omaa osaamistani sekä tuonut tietoa

pelastussuunnitteluun ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaisiin kohteisiin. Kielitaitonikin sai pientä virkistystä englanninkielisen lähdemateriaalin takia, ja samalla opin muutaman uuden ammattisanan. Opinnäytetyön kuormittavuus ei tullut yllätyksenä, ja aikataulun arviointi oli todella vaikeaa. Tässä työssä arvioin aikatauluni monesti liian tiukaksi, kun todellisuudessa aikaa asian tekemiseen menikin puolet enemmän, kuin olin aluksi arvioinut. Työ oli minulle ensimmäinen iso projekti, ja koin sen oman kehittymiseni sekä työelämän kannalta erittäin hyödylliseksi.

Opinnäytetyön laajuus ei välttämättä ole tarpeeksi laaja ratkaistakseen kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kiinteistöjen ongelmia, mutta aiheesta olisikin jatkossa syytä tehdä uusia tarkentavia opinnäytetöitä. Nyt työssä ei käsitelty oikeastaan ollenkaan operatiivista pelastustoimintaa tai jälkivahinkojen torjuntaa kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa kiinteistöissä. Jälkivahinkojentorjunta näissä kohteissa on monesti kallista ja vaativaa asiantuntijatyötä. Pelastustoimintaan liittyy läheisesti myös kohdekortit, jotka on linkitetty kohdekohtaisesti. Työtä tehdessäni sain kuulla monelta henkilöltä, että ne eivät läheskään aina ole ajantasaisia kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa kohteissa. Myös tässä asiassa olisi aihetta toiselle opinnäytetyölle, sillä kohdekortit ovat erittäin tärkeitä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden pelastustoimintaa ajatellen.

Opinnäytetyötäni tehdessäni Ylivieskassa sattunut tuhopoltto teki opinnäytetyöstä ajankohtaisen. Ylivieskassa tehokkaan pelastustoiminnan esti sprinklerin syöttöputkien sijainti. Tässä tilanteessa oikein suunniteltu automaattinen sprinklerijärjestelmä olisi voinut pelastaa kirkon. Uutisissa on hyvin vähän ollut asiaa turvallisuus- ja pelastussuunnittelusta ja sen vaikutuksista. Mielestäni tällä asialla olisi voinut olla positiivisia vaikutuksia tilanteen kulkuun, ja ehkä sprinklerin puutteet olisi voitu tiedostaa aiemmin. Turvallisuus- ja pelastussuunnitelmat ovat osassa kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa kohteissa olleet puutteellisia, mutta toivottavasti siihen asiaan kiinnitetään entistä enemmän huomiota. Turvallisuus- ja pelastussuunnitelma tehdään kohteelle itselleen turvallisuuden parantamiseksi, ei viranomaisia tai muita varten.

LÄHTEET

Artim, N. P.E. *Fire Protection Strategy for a Historical House Museum*. Middlebury, Vermont United States.

Ferrari, A. 2006. *Protection of Heritage Cupolas*. Hi- Fog päivät. Vantaa.

Haapio, M. 1980. *Suomen kirkot ja kirkkotaide 2*. Etelä-Suomen Kustannus Oy. Lieto.

Kivilaakso, A. 2010. *Rakennusperintö suojelun kohteena*. Suomen rakennustaiteen museo.

Museovirasto 1998. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 19. *Valtion rakennusperinnön vaaliminen*. Helsinki.

Museovirasto 2003. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 26. *Can we learn from the heritage lost in a fire? – Experiences and practices on the fire protection of historic buildings in Finland, Norway and Sweden*. Museovirasto. Helsinki.

Museovirasto ja ympäristöministeriö 2010. *Muistio - Suojellut rakennukset Suomessa*. Helsinki.

Museovirasto RKY. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. www-dokumentti. http://www.rky.fi/read/asp/r_default.aspx. 20.03.2016.

Nikula, R. 2004. Rakennetun ympäristön arvoista. Teoksessa: *Rakennusperinnön tulevaisuus*. Tampere: Ympäristöministeriö ja Rakennustieto Oy.

Opetusministeriö 2007. Opetusministeriön julkaisuja 2007:8. *Kulttuuriomaisuuden uhat ja suojelu Työryhmän esitys Haagin vuoden 1954 yleissopimuksen toimeenpanosta Suomessa ja osana kansainvälistä kriisinhallintaa*. Opetusministeriö. Valtioneuvosto.

Richard, Forrest. Strategic Fire Protection in Historic Buildings. www-dokumentti.
http://www.buildingconservation.com/articles/fire/fire_protection.htm 22.03.2016

Santakari, E. 1979. *Keskiajan kivikirkot*. Keuruu. Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset.

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö 2007. *Kirkkojen paloturvallisuusohje*. Helsinki.

Vilkkä, H. & Airaksinen, T. 2003. *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Tammi, Jyväskylä.

Lait, valtioneuvoston ja ministeriöiden antaman asetukset ja päätökset:

Kirkkolaki (1954/1993).

Laki ortodoksisesta kirkosta (985/2006).

Laki rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010).

Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999).

Pelastuslaki (379/2011).

Pelastuslaki (468/2003) kumottu.

Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011).

LIITTEET

LIITE 1 Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen turvallisuus- ja pelastussuunnitelma laadintapohja

TURVALLISUUS- JA PELASTUSSUUNNITELMAPOHJA KULTTUURIHISTORIALLISTE ARVOKKAISIIN KOhteisiin

Ohje: Korvaa ylempi pääotsikko ”XXX TURVALLISUUS- JA PELASTUSSUUNNITELMA”.

**Esimerkiksi KARTTULAN VAPAASEURAKUNNAN KIRKON TURVALLISUUS- JA
PELASTUSSUUNNITELMA**

SISÄLLYS

Ohje: Muista päivittää sivunumerointi kun suunnitelma on valmis. Sivunumerointi päivittyy automaattisesti kun painat ”Päivitä Sisällysluettelo” kohtaa.

KÄYTTÖOHJEET: TURVALLISUUS- JA PELASTUSSUUNNITELMAPOHJAN KÄYTTÄMISESTÄ	4
1 JOHDANTO JA YLEISKUVAUS	5
1.1 Toimipaikan kuvaus ja yhteystiedot	6
1.1 Suunnitelman pitäminen ajantasaisena	7
1.2 Turvallisuus- ja pelastussuunnitelmasta tiedottaminen	7
1.2.1 Henkilöstölle tiedottaminen	7
1.2.2 Muille tarpeellisille tahoille tiedottaminen	8
1.3 Vastuut ja velvoitteet	8
1.4.1 Kohteesta vastaavan vastuut	8
1.4.2 Koko henkilöstön vastuut	9
1.4.3 Rakennuksen omistajan Kuka? Esim. As Oy X, Koy X, jne vastuut	9
1.4.4 Kiinteistöhuollon Kuka? Esim. Huoltoliike Oy jne. vastuut	9
2 VAAROJEN JA RISKIEN ARVIOINNIN JOHTOPÄÄTELMÄT	11
2.1 Yleistä	11
2.2 Kohteen vaarat ja riskit	11
3 TURVALLISUUSJÄRJESTELYT	17
3.1 Turvallisuusjärjestelyt kuvattuna riskiperusteisesti	17
3.2 Rakenteellisten ja teknisten turvallisuusjärjestelyiden kuvaus	23
3.2.1 Palo-osastointi	23
3.2.2 Palonilmaisujärjestelmät	23
3.2.3 Sammutusjärjestelyt	24
3.2.4 Poistumisjärjestelyt	24
3.2.5 Pelastustoiminnan edellytykset	25
3.2.6 Muut tekniset turvallisuusjärjestelyt	26
3.2.7 Turvallisuusjärjestelyt koskien kulttuurihistoriallisesti arvokasta perintöä	27

4 OHJEET	28
OHJE 1 - Tulipalojen ennaltaehkäisyn ohjeet henkilöstölle	28
OHJE 2 - Tapaturmien ennaltaehkäisy	30
OHJE 3 – Hätätietoituksen tekeminen	32
OHJE 4 – Häätäensiapu	33
OHJE 5 - Toiminta uhka- ja väkivaltatilanteissa	34
OHJE 7 - Toiminta palovaroittimen hälyttäessä naapurihuoneistossa	36
OHJE 8 - Paloilmoitinjärjestelmän / palovaroitinjärjestelmän vika	36
OHJE 9 – Toiminta vesivahinkotilanteessa	36
OHJE 10 - Toiminta yleisen vaaramerkin soidessa ja sisälle suojauduttaessa	37
OHJE 11 – Toiminta sähkökatkostilanteessa	37
OHJE 12 – Alkusammutus käsisammuttimella	38
OHJE 13 – Alkusammutus sammutuspeitteellä	38
OHJE 14 – Alkusammutus pikapalopostilla	39
OHJE 15 – Tilapäismajoituksen järjestelyistä kokoontumistiloissa (Lähde: Helsingin kaupungin pelastuslaitos)	40

KÄYTTÖOHJEET: Turvallisuus- ja pelastussuunnitelmapohjan käyttämisestä

Tässä kohdassa on tarkoitus kertoa lyhyesti kuinka suunnitelma pohjaa pystyy muokkaamaan kohteeseen sopivaksi helposti ja nopeasti. Suunnitelmapohja on pyritty tekemään mahdollisimman helpoksi ja suoraviivaiseksi.

Sisällysluettelo on automatisoitu ja sen päivittäminen kannattaa tehdä viimeisenä. Kun suunnitelma on muuten valmis, niin sisällysluettelon voi päivittää yhdellä napautuksella. Tästä tarkemmat ohjeet 2 sivulla.

Suunnitelmapohjan tarkoitus on, että sitä muokkaamalla, lisäämällä ja poistamalla asioita siitä saadaan tehtyä yksilöllinen kokonaisuus kulttuurihistorillisesti arvokkaaseen kohteeseen. Tällöin suunnitelmasta on mahdollisesti hyötyä myös jatkossa kohteen turvallisuudelle ja yleisesti henkilöstölle.

Suunnitelmapohjan muokkaus:

- Suunnitelmassa on pyritty käyttämään **keltaista korostusta ohjeellisissa ja neuvonnallisissa asioissa**. Suunnitelman laatijan kannattaa lukea korostetut kohdat tarkasti ja miettiä koskevatko juuri nämä asiat heidän kohdettaan vai ei.
- **Keltaiset korostusohjeet** ovat sellaisia, jotka **pitää poistaa, kun kohta on tehty valmiiksi**.
- Suunnitelmassa on käytetty **harmaata korostusta** huomiona siitä, että tämä kohta pitää **muuttaa, päivittää tai poistaa**. Näiden kohtien päälle suunnitelman laatija voi itse kirjoittaa vastauksen asiaan.

1 JOHDANTO JA YLEISKUVAUS

Tämän turvallisuus- ja pelastussuunnitelman tarkoitus on ohjata, neuvoa ja valistaa turvallista toimintaa kiinteistössä toimivalle henkilöstölle.

Tämä turvallisuus- ja pelastussuunnitelmapohja on tarkoitettu Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen turvallisuus- ja pelastussuunnitelmapohjaksi. Suunnitelman sisältöä, jaottelua ja järjestystä voi ja pitää muokata kunkin kohteen tarpeisiin vastaavaksi.

Pelastussuunnitelmaa ei laadita tai ylläpidetä paikallista pelastusviranomaista varten, vaan kohteen ja sen henkilöstön tarpeisiin ja turvallisuuden parantamiseksi. Pelastusviranomaisen valvoo palotarkastuksien yhteyksissä muiden asioiden ohella, että lakisääteisiä velvoitteita noudatetaan. Pelastussuunnitelma määriteltyihin kohteisiin sekä sen sisältö ovat lakisääteisiä (Pelastuslaki 379/2011 ja Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 407/2011).

Tämä kohteen henkilöstö sitoutuu noudattamaan turvallisuus- ja pelastussuunnitelmaa ja parantamaan sen avulla kaikkien yhteistä turvallisuutta.

Pelastussuunnitelman hyväksyjän (kohteen vastuuhenkilö) nimenselvennös ja tehtävä

1.1 Toimipaikan kuvaus ja yhteystiedot

Ohje: Poista sellaiset kohdat, jotka eivät ole oleellisia kohteessa tai kohteessa ei ole esimerkiksi asuinhuoneistoja tai vartiointia

Kohteen nimi:	Tähän
Osoite:	Tähän
Puhelin:	Tähän
Sähköposti:	Tähän
Kokoontumispaikka:	Tähän
Rakennusvuosi:	Tähän
Rakennusten lukumäärä:	Tähän
Asuinhuoneistojen lukumäärä:	Tähän
Asukasmäärä:	Tähän

HÄTÄNUMERO

112

Rakennuksen omistaja tai haltija:	Tähän
Yhteyshenkilö:	Tähän
Puhelin:	Tähän
Sähköposti:	Tähän

Kiinteistöhuolto:	Tähän
Puhelin päivällä:	Tähän
Puhelinpäivystys 24h:	Tähän
Sähköposti:	Tähän

Vartiointiliike:	Tähän
Puhelin päivällä:	Tähän
Puhelinpäivystys 24h:	Tähän
Sähköposti:	Tähän

Kohteesta vastaava:	Tähän
Puhelin:	Tähän
Sähköposti:	Tähän

Henkilöstöä yhteensä:	Tähän
-----------------------	-------

1.1 Suunnitelman pitäminen ajantasaisena

Turvallisuuden säännöllinen seuranta ja pelastussuunnitelman säännöllinen päivittäminen ovat henkilöstö- ja kiinteistöturvallisuuden perusedellytyksiä. Kun pelastussuunnitelmaa arvioidaan säännöllisesti, varmistutaan siitä, että tiedot pysyvät ajan tasalla ja mahdolliset sattuneet vaaratilanteet tai muut turvallisuuspuutteet tulevat huomioituiksi. Osa turvallisuuden kehittämistä on turvallisuushenkilöstön koulutus. Riittävällä ja säännöllisellä koulutuksella varmistutaan siitä, että turvallisuutta osataan kehittää ja tarvittaessa vaaratilanteissa löytyy auttajia myös omasta takaa.

Turvallisuus- ja pelastussuunnitelma tarkastetaan vuosittain ja aina toiminnan ja olosuhteiden muuttuessa.

Ajantasaisuudesta vastaa: *Tähän henkilön nimi ja tehtävä sekä yhteystiedot. Yleensä henkilö on kohteesta vastaava henkilö.*

1.2 Turvallisuus- ja pelastussuunnitelmasta tiedottaminen

Turvallisuus- ja pelastussuunnitelmasta tiedotetaan seuraavilla tavoilla: *Tähän kuvaus turvallisuus ja pelastussuunnitelman tiedottamisesta*

1.2.1 Henkilöstölle tiedottaminen

- Suunnitelma käydään läpi yhteisessä kiinteistön henkilöstön kanssa kun siihen tulee muutoksia
- Suunnitelma käydään läpi rakennuksessa työskentelevän perehdytyksessä esimiehen ja/tai perehdyttäjän toimesta
- Jokaisen rakennuksessa työskentelevän henkilön tulee lukea suunnitelma ja kuitata tehneensä niin. *Selosta tässä kuinka kuittaus tapahtuu; esimerkiksi kuittauslista on liitteenä (Liite XX). Liite on tehtävä itse.*

- Suunnitelma on jatkuvasti saatavilla: *Tähän paikka, jossa sähköinen ja kirjallinen versio ovat aina työntekijän saatavissa. Esimerkiksi Paperiversion Turvallisuus- ja pelastussuunnitelmasta löydätte alakerran kahvihuoneesta. Sähköisesti pelastussuunnitelma löytyy www-osoitteesta XXX.*
- Suunnitelman keskeisistä ohjeista ja tiedoista on laadittu yhteenvedo kohteen ilmoitustaululle

1.2.2 Muille tarpeellisille tahoille tiedottaminen

- Suunnitelmasta on *päivämäärä* toimitettu kopio rakennuksen omistajalle: *Tähän rakennuksen omistaja ja yhteyshenkilö*
- Suunnitelmasta on *päivämäärä* toimitettu toimitettu kopio isännöitsijälle: *Tähän isännöitsijän nimi, työnantaja ja yhteystiedot*
- *Suunnitelmasta on päivämäärä toimitettu kopio Museovirastoon: Tähän henkilön nimi, jolle suunnitelma toimitettu*
- Suunnitelman kiinteistöhuoltoon liittyvästä keskeisestä sisällöstä on *päivämäärä* tiedotettu kiinteistöhuoltoon: *Tähän kiinteistöhuollon yritys, yhteyshenkilö ja yhteystiedot*

1.3 Vastuut ja velvoitteet

Tässä kappaleessa on yhteenvedona vastuut ja velvoitteet jotka kuuluvat eri tahoille. **Ohje:** *Tässä on vain yksi esimerkki velvoitteista ja vastuista. Vastuut voivat jakaantua eritavalla eri kohteissa.*

1.4 Vastuus ja velvoitteet kohtiin tulee tehdä itse tarvittavat muutokset. Esimerkkipohja on kuitenkin hyvä alku.

1.4.1 Kohteesta vastaavan vastuut

- Aikatauluttaa ja ohjeistaa riskien ja vaarojen arvioinnit sekä turvallisuus- ja pelastussuunnitelman laatiminen ja päivittäminen
- Turvallisuus- ja pelastussuunnitelmasta tiedottamisen koordinointi

- Valvoa, että kohteessa noudatetaan tulipalon ja muun onnettomuuden ehkäisemiseksi ja henkilöturvallisuuden varmistamiseksi annettuja säännöksiä ja määräyksiä
- Turvallisuuskävelyn suorittaminen joka toinen kuukausi yhdessä tarpeelliseksi katsomiensa muiden henkilöiden kanssa

1.4.2 Koko henkilöstön vastuut

- Tutustua turvallisuus- ja pelastussuunnitelmaan ja varmistua, että hallitsevat kaikki siinä mainitut toimenpiteet. Tarvittaessa ilmoitettava perehdytys- tai koulutustarpeesta esimiehelle.
- Osallistua turvallisuusaiheisiin koulutuksiin sekä harjoituksiin
- Valvoa muiden kohteen henkilöstön toiminnan turvallisuutta ja puuttua epäkohtiin
- Noudattaa huolellisuutta ja varovaisuutta sekä onnettomuuden ehkäisemiseksi ja henkilöturvallisuuden varmistamiseksi annettuja säännöksiä ja määräyksiä
- Ilmoittaa työtapaturmista, läheltä piti-tilanteista sekä turvallisuuspoikkeamista
- Uloskäytävien, kulkureittien ja toimipaikan omien laitteiden ja kaluston toimintakunnossa pitäminen ohjeistetulla tavalla
- Onnettomuus- ja vaaratilanteessa pelastustoimenpiteisiin ryhtyminen, hätäilmoituksen tekeminen sekä vaarassa olevien varoittaminen

1.4.3 Rakennuksen omistajan Kuka? Esim. As Oy X, Koy X, jne vastuut

- Yleinen rakenteellinen palo- ja poistumisturvallisuus kiinteistön osalta
- Uloskäytävien ja pelastusteiden kunto ja käytettävyys
- Koko kiinteistöä palvelevien laitteiden kunnossapito
- Koko rakennusta palvelevien hormien nuohous ja ilmanvaihtolaitteiden huolto

1.4.4 Kiinteistöhuollon Kuka? Esim. Huoltoliike Oy jne. vastuut

- Poistumisreittivalaistuksen ja paloilmoinin/varoitinjärjestelmän testaus säännöllisesti
- Suorittaa pyydettyä ovenavaus ympäri vuorokauden
- Huolehtia pihan ja kulkuväylien liukkaudentorjunnasta ja siisteydestä
- Huolehtia pihan, kulkuväylien ja pelastusteiden avaruudesta
- Katon tarkkailu tippuvien lumien ja jäiden varalta säännöllisesti, lumen pudotuksen tilaaminen tarvittaessa

2 VAAROJEN JA RISKIEN ARVIOINNIN JOHTOPÄÄTELMÄT

2.1 Yleistä

Onnettomuuksien ennaltaehkäisyssä tärkeää on tunnistaa vaarat. Silloin niitä on helppo hallita sekä ennaltaehkäistä. On tärkeää tunnistaa tekijät, jotka voivat johtaa vaaratilanteeseen. Sitten voidaankin valita keinot, joilla vaaratilanteet voidaan välttää. Sitä kautta niiden seurauksia voidaan rajata. Vaarojen tunnistamisesta, niiden ennaltaehkäisystä sekä niiden seurauksista on tehty riskienarviointitaulukko, joka esitetään kohdassa 2.2 Kohteen vaarat ja riskit.

Riskien tunnistaminen on keskeinen osa koko pelastussuunnitelmaa ja kohteen turvallisuuden suunnittelua. Työ on hyvä tehdä laajalla pohjalla, henkilöstöä sekä muita kiinteistössä toimivia kuullen. On myös hyvä muistaa, että täysin kattavaa listaa mahdollisista tapaturmista tai vaaroista ei ole mahdollista tai edes tarkoituksenmukaista tehdä. Suurimmat riskit aiheuttaa yleensä ihmisen toiminta ja ajattelemattomuus. Kaikessa toiminnassa jokaisen tulee käyttää omaa harkintaa, huolellisuutta ja varovaisuutta, jotta asuinympäristö olisi turvallinen. Se on parasta mahdollista ennaltaehkäisyä turvallisuuden näkökulmasta.

Vaikka yhteiskunnan häiriötilanteiden ennaltaehkäisy (esimerkiksi laaja sähkökatko tai vedenjakelun häiriintyminen) ei ole asuinyhteisöjen voimin mahdollista, niin omatoimisella varautumisella luodaan valmiudet ja keinot rajoittaa vahinkoja.

2.2 Kohteen vaarat ja riskit

Vaarojen ja riskien esittelyn tarkoitus on luoda lukijalle käsitys toimipaikalla olevista vaaroista sekä niiden syistä ja seurauksista. Vain ne tiedostamalla voidaan vaaroja ennaltaehkäistä, varautua niihin ja toimia oikein niiden tapahtuessa.

Seuraavilla sivuilla on kirjattu vaarojen ja riskien arvioinnin perusteella keskeiset, tiedostettavat riskit.

Selite:

A = Havaittu vaara tai riski

B = Riskin suuruus. Alla olevaan taulukkoon on koottu riskin suuruuden perusteella kuvaus siitä, minkä tasoihin toimenpiteisiin tulee ryhtyä riskin hallitsemiseksi.

1	Merkityksetön riski	Ei aiheuta toimenpiteitä
2	Vähäinen riski	Edulliset hallintakeinot hyödynnettävä Tilannetta seurattava
3	Kohtalainen riski	Riskienhallintatoimiin on ryhdyttävä Toimenpiteiden kannattavuutta harkittava
4	Merkittävä riski	Mahdollisimman ripeisiin riskienhallintatoimiin on ryhdyttävä Riskialtista toimintaa ei pidä aloittaa ennen kuin riskiä on pienennetty Riskialtista toimintaa voi jatkaa, mutta kaikkien on tunnistettava riski
5	Sietämätön riski	Riskienhallintatoimet käynnistettävä välittömästi Riskialtista toimintaa ei pidä aloittaa Riskialtis toiminta tulee keskeyttää kunnes riskiä on pienennetty

C = Syyt, jotka voivat johtaa riskin toteutumiseen

D = Riskin toteutuessa tapahtuvat mahdolliset seuraukset

A. Vaara tai riski	B. Riskin suuruus 0- 5	C. Syyt	D. Seuraukset
Tulipalo	1-5	<ul style="list-style-type: none"> • Keittiö • Sähkölaitteet • Tekniset tilat • Avotuli, kynttilät • Tupakointi • Tuhopoltto • Tulityöt • Muita? 	<ul style="list-style-type: none"> • Välitön vaara ihmisille • Toiminnan keskeytyminen • Tietojen menetys • Merkittävät omaisuusvahingot • Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan esineistön menetys
Sairaskohtaus	1-5	<ul style="list-style-type: none"> • Ruokaan tukehtuminen • Sydänkohtaus tms. • Epileptinen kohtaus • Muita? 	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilövahinko • Yksittäiseen henkilöön kohdistuva vaaratilanne
Vesivahinko	1-5	<ul style="list-style-type: none"> • Putki / vesikaluste vauri • Ilkivalta • Muita? 	<ul style="list-style-type: none"> • Omaisuusvahinko, jopa toiminnan keskeytyminen • Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan esineistön menetys
Tapaturmat	1-5	<ul style="list-style-type: none"> • Syvät haavat • Vakava kaatuminen • Putoaminen • Selkä ja raajavammat • Vakavat palovammat • Silmävammat • Sähköisku 	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilövahinko • Yksittäiseen henkilöön kohdistuva vaaratilanne • Taloudellinen menetys (sairasloma)

		<ul style="list-style-type: none"> • Henkinen kuormitus • Muita? 	
Pahoinpitely, väkivallanteko	1-5	<ul style="list-style-type: none"> • Humaltunut henkilö • Aggressiivinen henkilö • Riita • Muita? 	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilövahinko • Henkiset kuormitustekijät
Murto	1-5	<ul style="list-style-type: none"> • Arvokas esineistö • Ilkivalta • Muita? 	<ul style="list-style-type: none"> • Taloudellinen menetys • Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan esineistön menetys
Sähkönjakeluhäiriö	1-5	<ul style="list-style-type: none"> • Myrsky • Muita? 	<ul style="list-style-type: none"> • Toiminnan hetkellinen keskeytyminen • Tietojen menetys
Sääilmiön aiheuttama vahinko	1-5	<ul style="list-style-type: none"> • Voimakas tuuli • Runsas lumi • Muita? 	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilövahinko • Rakenteelliset vauriot
Liikenneonnettomuus	1-5	<ul style="list-style-type: none"> • Muita? 	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilövahinko • Rakenteellinen vaurio
Muita?	1-5		

3 TURVALLISUUSJÄRJESTELYT

Tässä osassa suunnitelmaa kuvataan kohteen turvallisuusjärjestelyt. Perustana ovat lainsäädännössä, rakentamismääräyksissä ja ohjeissa olevat vaatimukset sekä ennen kaikkea vaarojen ja riskien arvioinnin johtopäätelmät.

3.1 Turvallisuusjärjestelyt kuvattuna riskiperusteisesti

Tämän osion tarkoituksena on luoda katsaus toimipaikan turvallisuusjärjestelyihin ja siihen, miten kuhunkin todettuun vaaraan tai riskiin voitaisiin tehokkaasti puuttua. Kunkin vaaran tai riskin turvallisuusjärjestelyiden kuvaus kattaa neljä vaihetta:

- 1) Onnettomuuksien ennaltaehkäisy; mitä järjestelyjä on, jotta vähennetään onnettomuuden tapahtumisen todennäköisyyttä
- 2) Varautuminen; mitä järjestelyjä on olemassa ja ylläpidetään siltä varalta, että onnettomuus tapahtuu ja vahingot pysyvät minimissä
- 3) Toiminta vaara/onnettomuustilanteessa; mitkä järjestelyt ohjaavat oikeaa toimintaa onnettomuuden sattuessa. Varsinaiset toimintaohjeet ovat eri kohdassa.
- 4) Toipuminen tapahtuneesta vaara/onnettomuustilanteesta, kattaa kaikki jälkitoimenpiteet; mitä järjestelyjä on olemassa onnettomuuden jälkivaikutusten minimoimiseksi

Edellä mainittujen perusteella on laadittu myös tapauskohtaisia ennaltaehkäisy- ja toimintaohjeita, jotka löydät myöhemmin tästä samasta suunnitelmasta.

Vaara tai riski: Tulipalo		Vastuuhenkilö ja aikataulu
Tulipaloja ennaltaehkäisevät järjestelyt	<ul style="list-style-type: none"> – Tupakointi vain tupakointipaikalla – Avotulen teko kielletty (kynttilät) – Grillaaminen parvekkeella kielletty – Kylmälaitteiden taustat puhdistetaan – Kuvaputkitelevisiot on kielletty – Henkilöstöä koulutetaan tulipalojen ennaltaehkäisyssä – Korvataan jatkojohtoja kiinteillä asennuksilla – Sähkökeskuksissa ja ilmastointikonehuoneissa ei säilytetä mitään tavaraa – Tehdään turvallisuuksikävelyitä säännöllisesti 	<ul style="list-style-type: none"> – Jatkuva valvonta – Jatkuva valvonta – Jatkuva valvonta – XX puhdistaa vuosittain – Huomioidaan hankinnoissa – XX tilaa ... mennessä – Jatkuva valvonta – XX kahden kk välein
Varautuminen tulipaloon	<ul style="list-style-type: none"> – Hankittu alkusammutuskalustoa – Palo-ovet pidetään kiinni – Tilat on varustettu paloilmaisimin 	<ul style="list-style-type: none"> – XX tarkastaa kuukausittain alkusammutuskaluston – Jatkuva valvonta – XX tarkastaa varoittimien toiminnan kuukausittain
Toiminta tulipalotilanteessa	<ul style="list-style-type: none"> – Ohjeistetaan toiminta palohälytystilanteessa (Ohje 6) – Ohjeistetaan asiakkaiden / vieraiden / henkilöstön evakuointi (Ohje X – Ohje lisättävä) – Ohjeistetaan henkilöstöä poistumaan itse 	<ul style="list-style-type: none"> – XX ylläpitää ohjeistusta – XX ylläpitää ohjeistusta – XX ylläpitää ohjeistusta
Toipuminen tulipalosta	<ul style="list-style-type: none"> – Järjestetään tilapäismajoitus (Ohje 15) – Ilmoitus isännöitsijälle ja kiinteistöhuoltoon – Ilmoitus esimiehelle 	

Vaara tai riski: Kaatuminen (kompastuminen, liukastuminen)		Vastuuhenkilö ja aikataulu
Kaatumisia ennaltaehkäisevät järjestelyt	<ul style="list-style-type: none"> – Matoissa liukuesteet – Poistetaan kynnykset X – Merkitään kynnykset Y huomiomerkinä 	<ul style="list-style-type: none"> – XX hankkii ... mennessä – XX ottaa yhteyden isännöitsijään

	<ul style="list-style-type: none"> – Poistetaan sähköjohtojen veto huoneen poikki, lisätään kiinteitä asennuksia korvaamaan – Pihan liukkaustilannetta seurataan – Havaituista vaaran paikoista ilmoitetaan esimiehelle 	<ul style="list-style-type: none"> – XX merkitsee ... mennessä – XX tilaa ... mennessä
Varautuminen kaatumiseen	<ul style="list-style-type: none"> – Henkilöstö on koulutettu hätäensiapuun – Hankittu ensiapuvälineet 	<ul style="list-style-type: none"> – XX ylläpitää ensiapuvälineitä
Toiminta kaatumis-tilanteessa	<ul style="list-style-type: none"> – Ohjeistetaan hätäensiapu (ohje 4) – Ohjeistetaan hätäilmoituksen teko (ohje 3) 	<ul style="list-style-type: none"> – XX ylläpitää ohjeistusta – – XX ylläpitää ohjeistusta
Toipuminen kaatumisesta	<ul style="list-style-type: none"> – Työtapaturmasta ja läheltä piti-tilanteesta ilmoitus esimiehelle 	<ul style="list-style-type: none"> – Se, jolle tapaturma tai tilanne sattui. Mahdollisimman nopeasti.

Turvallisuusjärjestelyjä tulee täyttää, jokaista todettua vaaraa kohti, johon voidaan turvallisuusjärjestelyillä vaikuttaa. Alla on tyhjiä turvallisuusjärjestelyruudukoita ja tarvittaessa, niitä tulee kopioida lisää.

Vaara tai riski:		Vastuuhenkilö ja aikataulu
... ennaltaehkäisevä t järjestelyt	– 1	– 1
	– 2	– 2
	– 3	– 3
	– Jne.	– Jne.
Varautuminen ...	– 1	– 1
	– 2	– 2
	– 3	– 3
	– Jne.	– Jne.
Toiminta ...- tilanteessa	– 1	– 1
	– 2	– 2
	– 3	– 3
	– Jne .	– Jne.
Toipuminen ...	– 1	– 1
	– 2	– 2
	– 3	– 3
	– Jne.	– Jne.

Vaara tai riski:		Vastuuhenkilö ja aikataulu
... ennaltaehkäisevä t järjestelyt	– 1	– 1
	– 2	– 2
	– 3	– 3
	– Jne.	– Jne.
Varautuminen ...	– 1	– 1
	– 2	– 2
	– 3	– 3
	– Jne.	– Jne.
Toiminta ...- tilanteessa	– 1	– 1
	– 2	– 2
	– 3	– 3
	– Jne .	– Jne.
Toipuminen ...	– 1	– 1
	– 2	– 2
	– 3	– 3
	– Jne.	– Jne.

Vaara tai riski:		Vastuuhenkilö ja aikataulu
... ennaltaehkäisevä t järjestelyt	– 1	– 1
	– 2	– 2
	– 3	– 3

	– Jne.	– Jne.
Varautuminen ...	– 1 – 2 – 3 – Jne.	– 1 – 2 – 3 – Jne.
Toiminta ...- tilanteessa	– 1 – 2 – 3 – Jne .	– 1 – 2 – 3 – Jne.
Toipuminen ...	– 1 – 2 – 3 – Jne.	– 1 – 2 – 3 – Jne.

Vaara tai riski:		Vastuuhenkilö ja aikataulu
... ennaltaehkäisevä t järjestelyt	– 1 – 2 – 3 – Jne.	– 1 – 2 – 3 – Jne.
Varautuminen ...	– 1 – 2 – 3 – Jne.	– 1 – 2 – 3 – Jne.
Toiminta ...- tilanteessa	– 1 – 2 – 3 – Jne .	– 1 – 2 – 3 – Jne.
Toipuminen ...	– 1 – 2 – 3 – Jne.	– 1 – 2 – 3 – Jne.

Vaara tai riski:		Vastuuhenkilö ja aikataulu
... ennaltaehkäisevä t järjestelyt	– 1 – 2 – 3 – Jne.	– 1 – 2 – 3 – Jne.
Varautuminen ...	– 1 – 2 – 3 – Jne.	– 1 – 2 – 3 – Jne.

Toiminta ...- tilanteessa	<ul style="list-style-type: none"> – 1 – 2 – 3 – Jne . 	<ul style="list-style-type: none"> – 1 – 2 – 3 – Jne.
Toipuminen ...	<ul style="list-style-type: none"> – 1 – 2 – 3 – Jne. 	<ul style="list-style-type: none"> – 1 – 2 – 3 – Jne.

Vaara tai riski:		Vastuuhenkilö ja aikataulu
... ennaltaehkäisevä t järjestelyt	<ul style="list-style-type: none"> – 1 – 2 – 3 – Jne. 	<ul style="list-style-type: none"> – 1 – 2 – 3 – Jne.
Varautuminen ...	<ul style="list-style-type: none"> – 1 – 2 – 3 – Jne. 	<ul style="list-style-type: none"> – 1 – 2 – 3 – Jne.
Toiminta ...- tilanteessa	<ul style="list-style-type: none"> – 1 – 2 – 3 – Jne . 	<ul style="list-style-type: none"> – 1 – 2 – 3 – Jne.
Toipuminen ...	<ul style="list-style-type: none"> – 1 – 2 – 3 – Jne. 	<ul style="list-style-type: none"> – 1 – 2 – 3 – Jne.

3.2 Rakenteellisten ja teknisten turvallisuusjärjestelyiden kuvaus

Tässä osiossa kuvataan kiinteistön rakenteellisen ja teknisen turvallisuuden järjestelyt. Niiden tarkoituksen ja toimintaperiaatteiden tunteminen on välttämätöntä jotta onnettomuuksia voidaan ennaltaehkäistä, rajoittaa ja torjua oikein.

3.2.1 Palo-osastointi

Palo-osastoinnin tarkoitus on hidastaa savun ja palon leviämistä. Palo-osastojen rajat on jokaisen henkilökuntaan kuuluvan tunnettava, sillä se vaikuttaa konkreettisesti muun muassa poistumisjärjestelyihin. Siirtämällä hoidettavat tai asukkaat palo-osastosta toiseen saadaan runsaasti lisää aikaa poistumiseen ja pelastautumiseen.

Palo-ovet on aina pidettävä suljettuna ja salvattuna.

Automaattisten palo-ovien sulkeutumisalueella ei saa olla mitään esteitä, jotta ne sulkeutuvat ja salpautuvat itsestään.

Ohje: Onko kohteessa automaattisesti sulkeutuvia palo-ovia? Jos ei niin tämän kohdan voi poistaa kokonaan.

Kirjoita tähän kuvaus palo-osastoinnista (osastojen rajat, palo-ovet, automaattiset palo-ovet)..

Palo-osastoinnin rajat ja palo-ovet on merkitty pohjapiirustukseen (liite X)

Ohje: Onko kohteessa palo-osastointia? Jos ei niin tämän kohdan voi poistaa kokonaan

Palo-osastoinnin kuntoa kartoitetaan XXX ajan välein ja siitä vastaa Nimi ja yhteystiedot

3.2.2 Palonilmaisujärjestelmät

Ohje: Onko kohteessa Paloilmaisujärjestelmää? Jos ei niin tämän kohdan voi poistaa kokonaan.

Kaikissa majoitustiloissa tulee olla savuun reagoiva paloilmaisin. Lisäksi tiloissa voi olla lämpöön reagoivia ilmaisimia ja paloilmoituspainikkeita. Jokaisen henkilökuntaan kuuluvan tulee tuntea miten hälytys syntyy, miten erheellisiä ilmoituksia voidaan ehkäistä, sekä tietysti mitkä ovat oikeat toimintatavat järjestelmän hälyttäessä tai vikaantuessa. Myös asukkaille, joilla on riittävät valmiudet tulee perehdyttää ainakin toiminta järjestelmän hälyttäessä.

Tiloissa on palovaroittimet, jotka äänimerkillä varoittavat tiloissa oleskelevia savusta.

Tiloissa on automaattinen paloilmoitin, joka palon sattuessa tekee ilmoituksen hätäkeskukseen ja varoittaa tiloissa oleskelevia palokellolla.

Tiloissa on palovaroitinjärjestelmä, joka palon sattuessa varoittaa tiloissa oleskelevia palokellolla. Järjestelmä EI ilmoita hätäkeskukseen automaattisesti, eli mikäli tilanne todetaan paloksi, on tehtävä puhelimitse ilmoitus numeroon 112.

Paloilmoituspainikkeet sekä palovaroitin/ilmoitinjärjestelmän keskus joka sijaitsee ... on merkitty pohjapiirustukseen (liite X).

Palovaroitin/ilmoitinjärjestelmän ylläpidosta ja huollosta vastaa Nimi ja yhteystiedot

3.2.3 Sammutusjärjestelyt

Ohje: Onko kohteessa sammutusjärjestelmää? Jos ei niin tämän kohdan voi poistaa kokonaan.

Automaattinen sammutuslaitteisto käynnistyy kohonneen lämmön vaikutuksesta, yksi suutin kerrallaan. Laitteiston käynnistäminen aiheuttaa myös automaattisesti palohälytyksen sekä ilmoituksen hätäkeskukseen. Jokaisen henkilökuntaan kuuluvan on tunnettava sammutuslaitteiston periaatteet ja oikea toiminta jos laitteisto laukeaa ja antaa hälytyksen.

Automaattinen sammutuslaitteisto kattaa kaikki toimipaikan tilat / seuraavat tilat: ...

Alkusammutuskalustoa ovat sammutuspeitteet, käsisammuttimet ja pikapalopostit. Jokaisen henkilökuntaan kuuluvan on tunnettava niiden sijainti ja hallittava niiden käyttö. Myös asukkaille, joilla on riittävät valmiudet tulee perehdyttää samat asiat.

Kirjoita tähän kuvaus mahdollisesta alkusammutuskalustosta (sammutuspeitteet, käsisammuttimet, pikapalopostit) sekä automaattisesta sammutuslaitteistosta Lisätietoa suunnitteluoppaasta.

Alkusammutuskalusto, sprinklerikeskus ja sammutuslaitteiston kattamat tilat on merkitty pohjapiirustukseen (liite X).

3.2.4 Poistumisjärjestelyt

Poistumiseen käytetään yleensä varsinaisia uloskäyviä eli porraskäytävää. Tarpeen vaatiessa voidaan joutua käyttämään varateitä, joista poistutaan omin voimin tai pelastuslaitoksen avustuksella. Jokaisen henkilökuntaan kuuluvan sekä itsenäisesti poistuvan asukkaan on tutustuttava poistumisjärjestelyihin etukäteen.

Porraskäytävissä ei pelastuslain mukaan saa säilyttää mitään tavaraa, pois lukien tavanomaiset ilmoitustaulu, kuramatto ja ovikoriste. Näin ne pysyvät kulkukelpoisina ja niissä ei ole palavaa materiaalia. Pienikin tulipalo uloskäytävässä voi estää poistumisen sitä kautta.

Sisäiset kulkureitit uloskäytävälle on pidettävä kulkukelpoisina ja esteettöminä siten, että niitä pitkin pystyy poistumaan turvallisesti. Uloskäytävät on merkitty jälkiheijastavin opastein / itsevalaisevin kyltein / vihreillä valoilla. Uloskäytävien opastus sekä turvavalaistus toimivat 30 minuuttia sähkökatkon jälkeenkin.

Varatiet ovat esimerkiksi sisältä avattavia ikkunoita tai parvekkeita, joita pitkin pääsee suoraan ulos tai josta pelastuslaitos noutaa poistujat nostokalustolla. Varatiet on merkitty ”Varatie”-kyltillä.

Kirjoita tähän kuvaus poistumisjärjestelyistä (montako uloskäytävää ja missä, varatiet). Lisätietoja suunnitteluoppaasta.

Merkki- ja turvavalojen huollosta ja kunnossapidosta vastaa *Nimi ja yhteystiedot*

Ohje: Onko kohteessa merkki- ja turvavaloja? Jos ei niin tämän kohdan voi poistaa kokonaan.

Poistumisjärjestelyt on merkitty pohjapiirustukseen (liite X)

3.2.5 Pelastustoiminnan edellytykset

Pelastustoiminnan edellytyksillä tarkoitetaan tässä sekä pelastuslaitoksen että omatoimisten pelastustoimenpiteiden onnistumisen turvaamista teknisillä ratkaisulla. Pelastuslaitoksen toiminnan osalta on henkilökunnan ja joskus asukkaidenkin tunnettava ja osattava pelastuslaitoksen oletettu lähestymissuunta, opastuksen järjestäminen, pelastustiet sekä esteettömän kulun varmistaminen.

Savunpoistojärjestelyiden eli sähköisesti tai käsin avattavien savuluukkujen ja mahdollisten puhaltimien osalta on syytä jokaisen tietää, että itse laitteisiin eikä niiden hallintajärjestelmään tule koskea.

Pelastuslaitoksen opastamiseksi tulee kuitenkin tietää mistä savunpoiston käynnistys tai hallinta tapahtuu.

Ilmastoinnin pysäytys tulee tehdä aina tulipalotilanteessa tai suojauduttaessa sisätiloihin. Henkilökunnan ja itsenäisesti toimivien asukkaiden on tiedettävä mistä ja miten ilmastointi pysäytetään.

Veden ja kaasun pääsulun sijainnit tulee tietää vahinkojen rajoittamiseksi mahdollisessa vuototilanteessa. Vaikka ne voivatkin olla lukkojen takana, niille on oltava aina esteetön pääsy ja reitti opastettu.

Kirjoita tähän kuvaus pelastustoiminnan edellytyksistä (pelastuslaitoksen lähestyminen, opastus, sisäänpääsyn varmistaminen). Lisätietoja suunnitteluoppaasta.

Yleisavaimet sijaitsevat *Sijainti*

Veden pääsulku sijaitsee *Sijainti*

Kaasun pääsulku sijaitsee *Sijainti*

Savunpoiston käynnistys/keskus sijaitsee *Sijainti*

Ohje: Onko kohteessa savunpoistoa? Jos ei niin tämän kohdan voi poistaa kokonaan.

Ilmastoinnin pysäytys sijaitsee *Sijainti*

Pelastustiet, opastuspaikat, sulut ja savunpoiston käynnistys/keskus on merkitty asemapiirustukseen (liite X) sekä pohjapiirustukseen (liite X).

3.2.6 Muut tekniset turvallisuusjärjestelyt

Ohje: Onko kohteessa mitään alla olevia turvallisuusjärjestelyjä? Jos ei niin tämän kohdan voi poistaa kokonaan

Tässä voi kertoa esimerkiksi seuraavista laitteista ja niiden toiminnasta, huoltovastuista sekä toimenpiteistä yleisimmissä vikatilanteissa.

- Henkilöturvajärjestelmä
- Rikosilmoitinjärjestelmä
- Kameravalvonta
- Kulunvalvontajärjestelmä
- Kuulutusjärjestelmä

3.2.7 Turvallisuusjärjestelyt koskien kulttuurihistoriallisesti arvokasta kohdetta / esineistöä

Tässä kappaleessa kerrotaan kulttuurihistoriallisesti arvokkaasta kohteesta tarkemmin. Tähän kappaleeseen on myös syytä luetteloida kulttuurihistoriallisesti arvokkaan materiaalin pelastusmenetelmät. Tämä kohta on erityisen tärkeä onnettomuustilanteen aikana kulttuurihistoriallisesti arvokkaassa kohteessa. Käytä apunasi aikaisemmin tehtyjä inventointiluetteloita. Kysy tarvittaessa apua paikalliselta pelastuslaitokselta tai Museovirastosta.

- Kerro kiinteistön historia lyhyesti ...
- Mikä kiinteistössä on kulttuurihistoriallisesti arvokasta? Ympäristö? Kiinteistö? Esineistö? ...
- Luettelo kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden esineiden pelastamisesta. Mitä pelastetaan ja mistä pelastetaan? ... Kuka pelastaa ja miten pelastaa (pelastamistapa)? ...
- Mikä on pelastamisjärjestys (luettelo esineet)?
 1. ...
 2. ...
 3. ...
 4. ...
 5. ...

4 OHJEET

OHJE 1 - Tulipalojen ennaltaehkäisyn ohjeet henkilöstölle

Jokaisen henkilöstöön kuuluvan on noudatettava ja valvottava seuraavia kieltoja ja määräyksiä. Löydät myös lyhyesti toimenpideohjeita havaittaessa niiden vastaista toimintaa. Ohjeet ovat suuntaa-antavia, toimi tilanteen mukaisesti. Kaikista turvallisuutta vaarantavista tilanteista sekä tehdyistä toimenpiteistä tehdään ilmoitus esimiehelle tai sovitulle henkilölle.

1. Kynttilät ja avotuli on kielletty.

- Tuli sammutetaan ja otetaan tulentekovälineet tai kynttilät tarvittaessa pois
- Opastetaan

2. Tupakointi on kielletty sisätiloissa ja parvekkeilla.

- Tupakat sammutetaan turvallisesti ja otetaan tulentekovälineet ja/tai tupakat tarvittaessa pois
- Ohjataan tupakkapaikalle

3. Tavarán säilyttäminen uloskäytävässä eli rappukäytävässä on kokonaan kielletty.

- Kohteen asukkaan tai henkilöstön tavarat on siirretään sisälle tai asianmukaiseen varastoon ja opastettava tavaroiden jättäjää.
- Ulkopuolisen tahon tavaroista tehdään ilmoitus rakennuksen omistajalle ja haltijalle, jolla velvoite ryhtyä toimiin

4. Yleisten tilojen kulkureitit uloskäytäviin on pidettävä kulkukelpoisina.

- Siirretään tavaroita siten, että uloskäytävään pääsee turvallisesti
- Jos tavarat kuuluvat kohteen asukkaalle tai henkilöstölle, opastetaan tätä

5. Rakennuksen ulkoseinustalla ei saa säilyttää syttyvää materiaalia, josta aiheutuu palon leviämisvaaraa rakennukseen.

- Kohteen omat materiaalit siirretään asianmukaisiin sisätiloihin tai kauemmas rakennuksesta

- Ulkopuolisten materiaalista ilmoitus rakennuksen omistajalla ja haltijalle, jolla velvoite ryhtyä toimiin
6. Kuvaputkitelevisioita sekä viallisia tai pölyisiä sähkölaitteita ja -johtoja ei saa käyttää.
- Vaihdetaan laitteet uusiin tai korjataan
7. Liedellä tai sen lähetyvillä ei saa säilyttää tavaraa.
- Poistetaan tavarat
 - Opastetaan asukasta tai kohteen henkilöstöä

OHJE 2 - Tapaturmien ennaltaehkäisy

Jokaisen kohteen asukkaan tai henkilöstöön kuuluvan on noudatettava ja valvottava seuraavia kieltoja ja määräyksiä. Ohjeet ovat suuntaa-antavia, toimi aina tilanteen vaatimusten mukaisesti.

1. Kiipeämiseen käytetään vain turvallisia ja tukevia tikkaita. Tikkaat pidetään lukkojen takana.
2. Lääkkeet, kemikaalit ja vaaralliset aineet pidetään lukkojen takana.
3. Veitset ja muut terävät esineet pidetään lukkojen takana.
4. Juokseminen sisällä ja muu tapaturma-altis tai raju liikehdintä on kiellettyä.
5. Käytävät ja kulkuväylät pidetään siistinä ja esteettöminä.
6. Huolehditaan, että ulkoa tullessa pyyhitään kengät huolellisesti.
7. Vesi- ym. nesteläikät siivottava välittömästi lattialta.
8. Havaittaessa rikkoontunut tai muuten vaarallinen huonekalu tms., estetään sen käyttö ja hankitaan korvaava tilalle. Pihan penkkien osalta tehdään samoin, tai ilmoitetaan kiinteistön haltijalle.
9. Rikkoutuneista askelmista ja muista kaatumisvaaroista ilmoitetaan heti rakennuksen omistajalle tai haltijalle, jolla on velvoite ryhtyä toimiin. Estetään liikkuminen vaarallisella alueella.
10. Pidetään huoli että mattojen alla käytetään liukuesteitä.
11. Talvikunnossapidon puutteista ilmoitetaan heti kiinteistöhuoltoon. Estetään liikkuminen vaarallisella alueella.

12. Lumien, jään tai muun esineen tippumisvaarasta ilmoitetaan heti kiinteistöhuoltoon.

Estetään liikkuminen vaarallisella alueella. Mikäli vaara on välitön, soitetaan hätänumeroon **112**

13. Ulkona liikkumista myrskyn tai muuten huonon tai vaikean sään aikana vältetään.

Huonokuntoisista puista tai oksista ilmoitetaan heti kiinteistöhuoltoon. Estetään liikkuminen vaarallisella alueella. Välittömässä kaatumisvaarassa olevista puista tai tippuvista suurista oksista soitetaan hätänumeroon **112**

OHJE 3 – Hätätölköituksen tekeminen (lähde: Hätäkeskuslaitos)

Hätänumeroon tulee soittaa aina kiireellisessä, todellisissa hätätilanteissa hengen, terveyden, omaisuuden tai ympäristön ollessa uhattuna tai vaarassa, tai jos on syytä epäillä näin olevan.

Hätänumeron kautta hälytetään poliisi, pelastustoimi, sosiaalipäivystys sekä ensihoitopalvelu.

112

- 1. SOITA HÄTÄPUHELU ITSE, JOS VOIT**
- 2. KERRO, MITÄ ON TAPAHTUNUT**
- 3. KERRO TARKKA OSOITE JA KUNTA**
- 4. VASTAA SINULLE ESITETTYIHIN KYSYMYKSIIN**
- 5. TOIMI ANNETTUIEN OHJEIDEN MUKAAN**
- 6. LOPETA PUHELU VASTA SAATUASI SIIHEN LUVAN**

Opasta apu paikalle. Pidä linja vapaana. Soita uudelleen jos tilanne muuttuu.

Lisätietoja ja materiaalia:

www.112.fi

OHJE 4 – Hätäensiapu

Ohje: Lisää tähän vaarojen ja riskien arvioinnin perusteella toimipaikassasi tarvittavat hätäensiapuohjeet. Muista tarvittavat yhteystiedot hätänumeron lisäksi, mm. myrkytystietokeskus (09 471 977) sekä terveysneuvonta (09 10023). Esimerkiksi seuraavia ohjeita:

- Aivohalvaus
- Diabeetikon heikotus
- Elvytys
- Haavat
- Henkinen ensiapu
- Kouristelu
- Murtumat
- Myrkytys
- Palovammat
- Rintakipu
- Sokki
- Tajuttoman ensiapu + kylkiasento
- Vierasesine hengitysteissä

Lisätietoja ja materiaalia:

www.punainenristi.fi/ensiapuohjeet

www.myrkytystietokeskus.fi

www.0910023.fi

OHJE 5 - Toiminta uhka- ja väkivaltatilanteissa

Ohje: Tässä ohjeessa on syytä huomioida erilaiset vierailijat ja läheiset jne. Tulee huomioida myös konfliktit, joissa he ovat uhan tai väkivallan kohteena. Alla olevat ovat yleisiä toimintaohjeita asiakaspalvelu- ja terveydenhoitoalalla ohjeen pohjaksi. Huomioi myös jälkihoito.

UHKATILANTEEN AIKANA

- Pysy rauhallisena ja asiallisena, älä ota asiaa henkilökohtaisesti tai provosoidu.
- Puhu selkeästi.
- Puhu ja käytäytyä määrätietoisesti.
- Hallitse sanatonta viestintääsi.
 - Pidä kädet näkyvillä ja kämmenet avoimina.
 - Huomioi katsekontakti. Älä välttele katsetta, älä tuijota.
- Hälytä apua etupainotteisesti.
- Pidä rintamasuunta uhkaajaa kohden ja kädet etupuolellasi. Pidä itselläsi tukevat jalansijat.
- Siirry siten, että sinun ja uhkaajan välillä on esim. huonekaluja tai muita esteitä.
- Siirry siten, että sinulla on vapaa poistumisreitti.
- Pakene heti, jos tilanne uhkaa riistäytyä käsistä.

UHKATILANTEEN JÄLKEEN

Uhka- ja väkivaltatilanteesta on aina tehtävä ilmoitus esimiehelle tai turvallisuus vastaavaalle. Ota tarvittaessa yhteys työterveyshuoltoon.

Mikäli jouduit rikoksen uhriksi tai sinua tai jotain muuta henkilöä kohtaan esitettiin vakavia uhkauksia, ota yhteys myös poliisiin.

Lisätietoja ja materiaalia:

www.stat.fi/artikkelit/2009/art_2009-09-30_002.html

www.ttl.fi/fi/tyoturvallisuus_ja_riskien_hallinta/tyovakivalta/Sivut/default.aspx

OHJE 6 - Toiminta palohälytystilanteessa

Ohje: Laadi tähän ohjeistus toiminnasta palohälytystilanteessa. Ohjeet voivat olla hyvin erilaisia eri kohteissa. Yleisesti ottaen huomioitavat seikat ovat:

- Tehtävien jakaminen jos henkilökuntaa on enemmän
- Pelastaminen eli asukkaiden ja henkilöstön poistuminen. Miten heidät poistetaan?
Pystytäänkö selvittämään mistä tilasta hälytys tulee, palovaroitin- tai ilmoitinjärjestelmän avulla? Ko. hälyttävä tila tyhjennetään ensimmäisenä, sitten kyseinen palo-osasto, seuraavaksi viereiset palo-osastot jne. Kokoontumispaikka? Suljetaan ovet perässä.
- SAVUISEEN RAPPUKÄYTVÄÄN TAI MUUHUN TILAAN EI SAA POISTUA. Ohjeet suojautumiseen jos poistuminen estyy täysin savun vuoksi (ovi kiinni, tarpeen vaatiessa oven tiivistäminen, ilmoitus 112, tehdään itsemme näkyväksi ikkunasta/parvekkeelta)
- Hissiä ei saa käyttää
- Hälyttäminen. Missä vaiheessa tehdään hätäilmoitus?
 - o Palovaroittimien ollessa kyseessä painotetaan vielä, ettei hälytys mene perille automaattisesti. Tällöin kannattaa kuitenkin tarkistaa tilanne ennen soittoa – mikäli heti selviää, että hälytyksen takana on esim. ruoankäry tai vesihöyry, tuuletetaan tilat ja annetaan ohjeet hälytyksen kuittauksesta.
 - o Paloilmoittimen ollessa kyseessä mainitaan, että hälytyksen perille meno syytä vahventaa soittamalla 112, ainakin heti kun tilanne on tarkistettu. Mahdollisista havainnoista on kerrottava hätäkeskukselle.
- Pelastuslaitoksen opastus. Kuka, mistä, miten?
- Toiminta kokoontumispaikalla, pelastuslaitoksen yhteyshenkilö ja ovien avaus, huomioliivit tms.
- Varoittaminen. Missä tilanteessa, kuka ja miten varoittaa talon muita henkilöstöä/asukkaita? Viimeistään havaitusta tulipalosta on varoitettava muita.
- Ilmastoinnin pysäyttäminen, jos tilanne todetaan tulipaloksi. Kuka, mistä, miten?
- Alkusammutus lähimmällä alkusammuttimella jos havaitaan tulipalon alku. Itseään ei pidä vaarantaa.
- Kuulutusjärjestelmän hyödyntäminen.

Ohje: Onko kohteessa kuulutusjärjestelmä? Jos ei niin tämän kohdan voi poistaa kokonaan

OHJE 7 - Toiminta palovaroittimen hälyttäessä naapurihuoneistossa

Ohje: Vain jos kohteessa on asuinhuoneistoja ja palovaroitinjärjestelmä. Jos niitä ei ole on Ohje 7 syytä poistaa.

Mikäli kuulet palovaroittimen soivan asunnossa:

- Soita ovikelloa ja koputa kuuluvasti.
- Jos kukaan ei avaa ovea, kurkista postiluukusta. Näkyykö tai haiseeko savua, näkyykö liekkejä? Näkyykö ihmisiä tai eläimiä?
- Ilmoita hätänumeroon 112 ja toimi annettujen ohjeiden mukaisesti.
- Ilmoita kiinteistöhuoltoon jotta huoneiston ovi saadaan auki tarvittaessa.
- Seuraa tilanteen kehittymistä ja ilmoita muuttuneesta tilanteesta hätänumeroon.
- Opasta pelastuslaitosta, avaa ulko-ovi ja näytä huoneisto, josta hälytys tulee.

OHJE 8 - Paloilmoitinjärjestelmän / palovaroitinjärjestelmän vika

Ohje: Vain jos kohteessa on paloilmoitin tai palovaroitinjärjestelmä. Jos niitä ei ole on Ohje 8 syytä poistaa.

Vikailmoituksen ilmeneminen sekä mahdolliset syyt ovat moninaisia. Jatkuvan valvonnan varmistamiseksi on tärkeää, että henkilökunta osaa ilmoittaa sopivalle henkilölle asiasta. Tärkeää on paloilmoitinjärjestelmän, jos sellainen on, osalta kertoa, että sitä ei tule käsitellä kuin sovitusti ja opetetulla tavalla; edes kaappia ei saa avata!

OHJE 9 – Toiminta vesivahinkotilanteessa

1. Katkaise sähkö vuotokohteesta ja sen läheisyydestä.
2. Tyrehdytä vuoto, käytä tarvittaessa veden pääsulkua joka sijaitsee: *Sijainti*
3. Ilmoita kiinteistöhuoltoon: *Puhelin 24h/vrk*
4. Jos vettä on tullut paljon, ilmoita myös hätänumeroon **112**.

OHJE 10 - Toiminta yleisen vaaramerkin soidessa ja sisälle suojauduttaessa

Yleinen vaaramerkki on minuutin pituinen nouseva ja laskeva äänimerkki, joka varoittaa ulkona liikkuvaa väestöä uhkaavasta, välittömästä vaarasta, kuten esim. suurista tulipaloista leviävä savu, sekä kaasu- tai säteilyonnettomuus. Väestöä voidaan varoittaa myös radion ja television välityksellä.

Alla olevaa ohjeistusta tulee tarkentaa kohdekohtaiseksi, ts. "miten meillä?"

- *Siirry sisälle, älä poistu ulos*
- *Sulje ovet, ikkunat, tuuletusaukot ja ilmastointi*
- *Avaa radio ja kuuntele ohjeita*
- *Vältä puhelimen käyttöä*

Lisätietoja ja materiaalia:

www.spek.fi/Suomeksi/Varautuminen-ja-vss/Sisalle-suojauduminen

OHJE 11 – Toiminta sähkökatkostilanteessa

1. Älä käytä kynttilöitä, vain käsivalaisimia!
2. Varmista, ettei hissiin ole jäänyt ihmisiä. Jos näin on käynyt, rauhoittele ja soita hissihuolto paikalle: *Puhelin 24h/vrk*
3. Tarkista katkoksen syy ja laajuus. Mikäli katkos koskee vain omaa rakennusta, kutsu paikalle kiinteistöhuolto: *Puhelin 24h/vrk*
4. Rauhoittele potilaita/asukkaita. Järjestä heille akku- tai paristokäyttöistä valoa tarvittaessa.
5. Kytke kodinkoneet pois päältä, etenkin liedet, kahvinkeitin, televisiot ja pesukoneet.
6. Älä availe turhaan jääkaappia tai pakastinta.
7. Mikäli katkos kestää pitkään, seuraa uutisia paristokäyttöisestä radiosta ja toimi annettujen ohjeiden mukaisesti.

Lisätietoja ja materiaalia:

www.defmin.fi/index.phtml?s=431

OHJE 12 – Alkusammutus käsisammuttimella

Tutustu etukäteen käsisammuttimien sijaintiin, ominaisuuksiin ja käyttöohjeisiin.

1. Nosta sammutin telineestä alakahvasta.
2. Vie sammutin edelleen alakahvasta kantaen 2-5 metrin päähän kohteesta. Ulkona lähesty tuulen yläpuolelta.
3. Laske sammutin maahan, ota toisella kädellä tukeva ote sammuttimen kaulasta.
4. Kallista sammutinta ja vedä sokka irti ripeällä nykäisyllä. Älä paina laukaisukahvaa alas samalla!
5. Nosta sammutin alakahvasta ja ota letkun pää toiseen käteen.
6. Kohdista letku palavaan aineeseen liekkien juureen ja aloita sammutus painamalla laukaisukahva pohjaan.
7. Liikuta letkua ja tarvittaessa liiku itse siten, että saat levitettyä sammutusainetta palavaan aineeseen mahdollisimman laajalla alalla. Lopeta sammutus kun liekkejä ei enää näy.
8. Soita **112** ja kerro tapahtuneesta.
9. Varaudu jatkamaan sammutusta jos liekkejä näkyy taas.
10. Kun tilanne on varmistettu turvalliseksi, siivoa palamisjäte ja sammutusaine pois. Toimita käsisammutin huoltoon sovitulla tavalla ja hanki sen tilalle täysi ja sinetöity sammutin.

OHJE 13 – Alkusammutus sammutuspeitteellä

Tutustu etukäteen sammutuspeitteiden sijaintiin ja käyttöohjeisiin.

1. Vedä sammutuspeite suojaapussista.
2. Käännä peite suojaamaan käsiäsi.
3. Lähesty palavaa kohdetta peitteen suojassa.
4. Aseta peite tiiviisti palavan kohteen ympärille.

5. Liesipalossa: käännä levy pois päältä, sammuta liesituuletin, siirrä kattila kylmälle levylle.
6. Soita **112** ja kerro tapahtuneesta.
7. Älä poista sammutuspeitettä.
8. Kun tilanne on varmistettu turvallisesti, sammutuspeite voidaan pestä vedellä ja miedolla saippualla, kuivata ja viikata takaisin suojaussiin ja paikalleen.

OHJE 14 – Alkusammutus pikapalopostilla

Tutustu etukäteen pikapalopostien sijaintiin ja käyttöohjeisiin.

1. Avaa pikapalopostin kaappi.
2. Vedä letkua ulos turvallisen matkan päähän palavaa kohdetta.
3. Avaa kaapista sulkuventtiili.
4. Suuntaa letku palavaa ainetta kohti eli liekkien juureen. Avaa letkun päässä oleva suutin auki.
5. Liikuta letkua ja tarvittaessa liiku itse siten, että saat levitettyä vettä palavaan aineeseen mahdollisimman laajalla alalla. Lopeta sammutus kun liekkejä ei enää näy.
6. Soita **112** ja kerro tapahtuneesta.
7. Varaudu jatkamaan sammutusta jos liekkejä näkyy taas.
8. Kun tilanne on varmistettu turvallisesti, sulje kaapista sulkuventtiili ja kierrä letku takaisin kaappiin huolellisesti. Siivoa palamisjäte ja vesi pois.

OHJE 15 – Tilapäismajoituksen järjestelyistä kokoontumistiloissa (Lähde: Helsingin kaupungin pelastuslaitos)

OHJE TILAPÄISMAJOITUKSEN TURVALLISUUSJÄRJESTELYISTÄ KOKOONTUMISTILASSA

Tämä ohje kumoaa aiemmat Helsingin kaupungin, Itä-Uudenmaan, Keski-Uudenmaan ja Länsi-Uudenmaan pelastuslaitosten tilapäismajoitusta koskevat ohjeet ja astuu voimaan välittömästi. Ohje on laadittu yhteistyössä edellä mainittujen pelastuslaitosten kesken ja sen tavoitteena on alueiden toimintamallien yhdenmukaistaminen.

Säännösperusta

Ohje perustuu pelastuslakiin (379/2011), valtioneuvoston asetukseen pelastustoimesta (407/2011), rakennus- ja maankäyttölakiin (132/1999) ja Suomen rakentamismääräyskokoelman osaan E1 Rakennusten paloturvallisuus (2011).

Taustaa

Tilapäismajoituksella tarkoitetaan lyhytaikaista majoittumista tiloissa, joita ei ole hyväksytty voimassa olevassa rakennusluvassa yöpymis- tai majoituskäyttöön. Tilapäismajoitus tällaisissa tiloissa on mahdollista, mikäli majoittumisen turvallisuusjärjestelyt on toteutettu tämän ohjeen mukaisesti ja alueen pelastusviranomaisen on hyväksynyt kyseiset tilat tilapäismajoituskäyttöön.

Kun henkilöitä majoitetaan esimerkiksi koulujen luokahuoneisiin, päiväkoteihin, urheiluhalleihin, nuorisotiloihin tai seurojentaloihin, eli tiloihin joita ei ole suunniteltu majoituskäyttöön, tulee majoittumisen edellytykset käydä läpi yhdessä kiinteistön omistajan sekä alueen pelastusviranomaisen kanssa.

Tilapäismajoitus voi olla kestoaltaan enintään seitsemän (7) vuorokautta. Viikoittain toistuvaa majoittumista ei voida pitää tilapäismajoituksena. Säännöllinen tai edellä mainittua pitkäkestoisempi majoittuminen voidaan tulkita majoitustoiminnaksi ja sitä tulee tarkastella rakennus- ja maankäyttölain (132/1999) 125 §:n määrittelemän rakennusluvan kannalta rakennusvalvontaviranomaisen toimesta.

Mikäli tilapäismajoituksen henkilö- ja paloturvallisuutta ei voida taata, pelastusviranomaisella on oikeus kieltää toiminta tai vaatia järjestäjältä lisätoimenpiteitä onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuusjärjestelyiden parantamiseksi. Pelastusviranomaisen voi myös tapauskohtaisesti myöntää poikkeuksia tämän ohjeen vaatimuksiin.

Ilmoitusvelvollisuus ja palotarkastus

Majoituksen järjestäjän tulee ilmoittaa tilapäismajoituksesta pelastuslaitokselle tämän ohjeen liitteen 4 mukaisella lomakkeella vähintään 14 vuorokautta ennen aiotun tilapäismajoituksen alkamista. Ilmoituslomake toimitetaan sen alueen pelastuslaitokselle, jossa tilapäismajoitus tapahtuu. Liitteestä 1 löytyvät yhteystiedot kullekin pelastuslaitokselle.

Pelastusviranomaiselle on toimitettava ilmoituksen liitteenä kiinteistön omistajan kirjallinen suostumus tilapäismajoitukselle.

Pelastusviranomainen suorittaa tarvittaessa palotarkastuksen kohteessa ennen tilapäismajoituksen alkua. Tilapäismajoitukseen soveltuvat tilat ja niiden maksimihenkilömäärät voidaan määritellä myös kohteen muun palotarkastuksen yhteydessä.

Pelastussuunnitelma

Tilapäismajoitus on huomioitava pelastussuunnitteluvollisen kohteen pelastussuunnitelmassa. Pelastussuunnitelmassa on oltava selostus tilapäismajoitukseen liittyvän riskienarvioinnin johtopäätöksistä. Pelastussuunnitelmassa on oltava myös ohjeet siitä, miten tilapäismajoitus voidaan kohteessa järjestää. Pelastussuunnitelman liitteenä tulee olla tämä ohje. Mikäli tilapäismajoitus liittyy yleisötapahtumaan, on majoittuminen otettava huomioon tapahtuman pelastussuunnitelmassa.

Yleiset turvallisuusvaatimukset

Majoitustilat

- ✗ Käytettävien tilojen tulee soveltua majoittumiseen. Esimerkiksi fysiikan- ja kemian laboratoriot sekä teknisten töiden luokat tai muut vastaavat tilat eivät sovellu majoituskäyttöön.
- ✗ Majoittuminen tulee ensisijaisesti järjestää maantasokerroksessa. Majoittuminen on mahdollista tätä ylemmissä kerroksissa, mikäli majoittujien toimintakyvyssä (havainto-, ymmärrys- ja liikkumiskyky) ei ole puutteita ja poistumisjärjestelyt ovat tämän ohjeen vaatimusten mukaiset (katso kohta Poistumisturvallisuus). Järjestelyistä on sovittava tapauskohtaisesti pelastusviranomaisen kanssa.
- ✗ Luokahuoneissa ja niihin verrattavissa olevissa tiloissa on oltava yhtä henkilöä kohden 3 m² tilaa. Juhla- ja liikuntasaleissa on tilaa varattava yhtä majoittujaa kohden vähintään 6 m², jotta riittävästä poistumisturvallisuudesta voidaan varmistua. Alueen pelastusviranomainen voi määrätä enimmäismajoittujamäärän myös tapauskohtaisesti.
- ✗ Majoittumiseen käytettävien tilojen oviin on näkyvällä tavalla merkittävä tilan suurin sallittu majoittuvien henkilöiden määrä. Henkilömäärään liittyvää rajoitusta on noudatettava. Lisäksi majoitustilojen ovissa on oltava kartta kerroksen poistumisreiteistä ja alkusammutuskaluston sijainnista sekä toimintaohjeet palo-, onnettomuus- ja sairauskohtaustilanteisiin. Ohjeisiin on liitettävä myös valvojien yhteystiedot ja kohteen tarkka osoite. Liitteenä 3 on esimerkki majoitushuoneen opastaulusta.

Poistumisturvallisuus

- ✗ Tilapäismajoitukseen käytettävästä tilasta tulee olla mahdollisuus poistua kahta toisistaan riippumatonta reittiä. Varatieikkuna (leveys vähintään 500 mm, korkeus vähintään 600 mm, leveyden ja korkeuden summa vähintään 1500 mm) sallitaan toisena poistumisreitteinä tapauksissa, joissa ikkuna sijaitsee maantasossa tai on muuten helposti käytettävissä (pu-

dottautumiskorkeus alle 3,5 metriä ja ikkunassa kiinteä avauspainike). Mikäli varatietä ei ole mahdollista järjestää, on majoitustilasta oltava mahdollisuus poistua kahta toisistaan riippumatonta reittiä. Liitteessä 2 esitetään esimerkkikuvia poistumisjärjestelyistä.

- ✗ Poistumisreitit (kuten porrashuoneet) ja niihin johtavat käytävät on pidettävä esteettöminä. Poistumisreiteillä ei saa säilyttää tavaraa. Poistumisreitillä olevien ovien on aina oltava avattavissa ilman avainta poistumissuuntaan kuljettaessa. Kiinteistön mahdollinen sähköinen varmuuslukitus ei saa estää tiloista poistumista.
- ✗ Poistumisreittien tulee olla merkitty valaistuilla tai jälkiheijastavilla poistumisopasteilla.
- ✗ Valvojien tulee sopia majoittujien kanssa, miten poistuminen majoitustiloista tapahtuu ja miten poistumiskäsky annetaan.

Paloturvallisuus

- ✗ Jokaisessa majoitustilassa on oltava palovaroitin alkavaa 60 m² kohden. Poistumisreiteille johtavilla käytävillä palovaroittimien etäisyys toisistaan saa olla enintään 12 metriä. Asennuksissa on huomioitava, että palovaroittimet havaitsevat mahdollisimman aikaisessa vaiheessa alkavan tulipalon. Katon muodot, palovaroittimien suojausalat sekä mahdollisten palkkien tms. vaikutukset on huomioitava asennuksessa. Jos majoitustilassa tai käytävällä on alaslaskettu katto, josta on auki 50 % tai enemmän (esim. rutiläkatto), sijoitetaan palovaroittimet välitilan kattoon.
- ✗ Palovaroittimien toiminta on testattava ennen majoittumisen aloittamista.
- ✗ Mikäli kohde on varustettu palovaroitinjärjestelmällä tai hätäkeskukseen liitettyllä automaattisella paloilmoitinjärjestelmällä, tulee varmistaa, että majoittumiseen käytettävät tilat ja poistumisreiteille johtavat käytävät on varustettu savuilmaisuun perustuvilla paloilmaisimilla. Tarvittaessa tiloihin on lisättävä savuun reagoivat palovaroittimet.
- ✗ Palo-ovet on pidettävä suljettuina. Palo-ovia ei saa kiilata aukiasentoon. Mikäli palo-ovissa on automaattinen suljinlaitteisto, on huolehdittava, että ovet pääsevät sulkeutumaan esteettä.
- ✗ Majoitustiloissa ei saa tupakoida, polttaa kynttilöitä, valmistaa ruokaa tai keittää mitään.
- ✗ Kiinteistön pelastusteiden tulee olla merkittyjä ja esteettömiä. Merkityille pelastusteille ei saa pysäköidä autoja.
- ✗ Alkusammutuskalustoa tulee olla riittävästi. Alkusammutuskaluston sijainti, laatu ja käytettävyys on varmistettava ennen majoittumisen alkua. Alkusammutuskaluston tulee olla merkitty opasteilla.
- ✗ Majoituskäyttöön kuulumattomien tilojen tulee olla lukittuna.

Tilojen valvonta

- ✘ Yöaikaan valvojia on oltava vähintään kaksi, joista ainakin toisen on kierrettävä majoitustiloissa. Henkilömäärän noustessa huomattavasti (> 100) voidaan valvojia määrätä lisää. Mikäli majoittujia on alle 30 ja majoittujat ovat samassa tai vierekkäisissä tiloissa, riittää yhden valvojan läsnäolo.
- ✘ Vähintään toisen valvojista on oltava kiinteistön henkilökuntaan kuuluva tai hän on perehtynyt tiloihin kiinteistön henkilökunnan opastuksella.
- ✘ Valvojen tehtävänä on valvoa turvallisuusvaatimusten noudattamista. Valvojat on perehdytettävä kohteen sekä tilaisuuden pelastussuunnitelmiin, rakennuksen poistumisreitteihin ja mahdollisiin varateihin, alkusammutuskaluston sijaintiin sekä toimintaan poistumis- ja onnettomuustilanteissa. Lisäksi heillä on oltava riittävät valmiudet alkusammutuksen suorittamiseen (esimerkiksi AS1) ja ensiavun antamiseen (esimerkiksi EA1). Valvojat tulee ohjeistaa toimimaan myös tapauksissa, joissa ulkopuolisia pyrkii sisälle majoitustiloihin.
- ✘ Valvojen on tiedettävä majoittujien lukumäärä ja heillä on oltava kirjallinen kooste majoittujien nimistä ja yhteystiedoista. Liitteenä 5 on esimerkki huonekohtaisesta majoitusluettelosta.

Valvonnan maksullisuus

Pääosa pelastuslaitoksen suorittamasta valvontatyöstä on pelastuslain 379/2011 96 §:n mukaisesti maksullista 1.1.2013 alkaen.

Liitteet

- Liite 1 Pelastuslaitosten yhteystiedot
- Liite 2 Esimerkkikuvia poistumisjärjestelyistä
- Liite 3 Esimerkki majoitushuoneen opastaulusta
- Liite 4 Tilapäismajoituksen ilmoituslomake ja tarkistuslista
- Liite 5 Huonekohtainen majoitusluettelo

Liite 1 Pelastuslaitosten yhteystiedot

Liitteen 4 ilmoituslomake toimitetaan sen alueen pelastuslaitokselle, jossa tilapäismajoitus tapahtuu. Ilmoitus tulee toimittaa ensisijaisesti sähköpostitse.

Helsingin pelastuslaitos

(Kunta: Helsinki)

Sähköposti: pel.tapahtumat@hel.fi
(lisäksi majoituspäivän aamuna tilannekeskus@hel.fi)

Postiosoite: Helsingin kaupungin pelastuslaitos
PL 112
00099 HELSINGIN KAUPUNKI

Itä-Uudenmaan pelastuslaitos

(Kunnat: Porvoo, Sipoo, Loviisa, Lapinjärvi, Askola, Myrskylä, Pukkila)

Sähköposti: iupela.tilannekeskus@porvoo.fi

Postiosoite: Itä-Uudenmaan pelastuslaitos
Ruiskumestarinkatu 2
06100 PORVOO

Keski-Uudenmaan pelastuslaitos

(Kunnat: Vantaa, Nurmijärvi, Tuusula, Kerava, Pornainen, Järvenpää, Hyvinkää, Mäntsälä)

Sähköposti: tilannekeskus@ku-pelastus.fi

Postiosoite: Keski-Uudenmaan pelastuslaitos
Tilannekeskus
"Tilapäismajoitus"
Teknikontie 4
01530 VANTAA

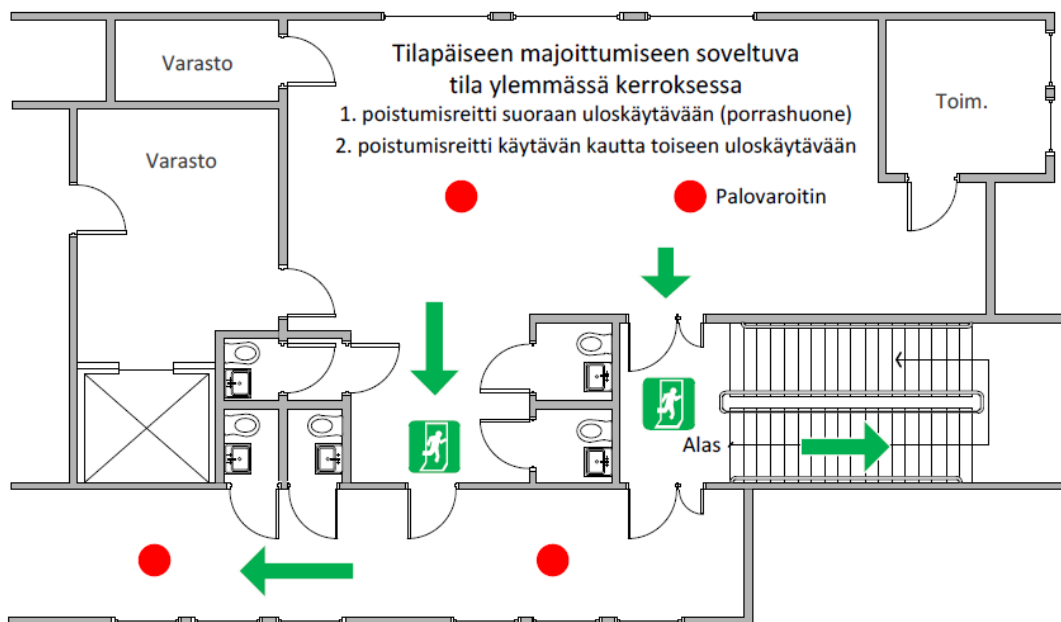
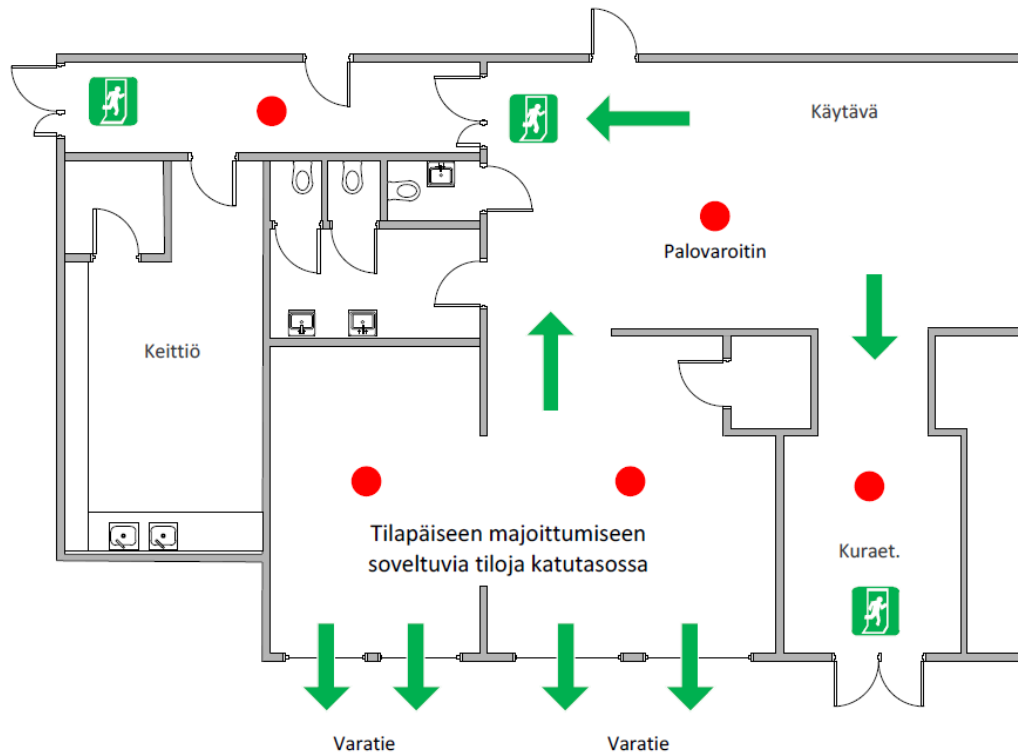
Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos

(Kunnat: Espoo, Hanko, Inkoo, Karkkila, Kauniainen, Kirkkonummi, Lohja, Raasepori, Siuntio, Vihti)

Sähköposti: pelastuslaitos@espoo.fi

Postiosoite: Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos
Päivystävä palotarkastaja
PL 6700
02070 ESPOON KAUPUNKI

Liite 2 Esimerkkikuvia poistumisjärjestelyistä

Suunnitelmapohja: Roni Räsänen
Pvm: 27.01.2016

Suunnitelman laatija(t):
Pvm: xx.xx.201x